

Geweldstoepassingen van politie bij demonstraties van 6 tot en met 13 mei

Door	Politie Eenheid Amsterdam
Afdeling	n.v.t.
Versienummer	n.v.t.
Datum	15 november 2024
Kenmerk	
Status	Concept
Rubricering	Niet Vertrouwelijk

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding.....	4
1.1 Introductie	4
1.2 Opzet rapportage	5
1.3 Leeswijzer	6
2. Demonstratie Roeterseiland 6 mei	7
2.1 Verloop van de demonstratie	7
2.2 Geweldsmeldingen	10
2.3 Toetsing geweldsmeldingen.....	11
2.4 Klachten.....	11
2.5 Aangiften	11
2.6 Afhandeling van aangehouden verdachten.....	12
3. Demonstratie Roeterseiland en bezetting Binnengasthuisterrein 7 mei.....	13
3.1 Verloop van de demonstratie	13
3.2 Vervolg	14
4. Bezetting Binnengasthuisterrein en demonstratie Rokin 8 mei	15
4.1 Verloop van de demonstratie.....	15
4.2 Geweldsmeldingen	17
4.3 Toetsing geweldsmeldingen.....	17
4.4 Klachten.....	18
4.5 Aangiften	18
5. Sit-in Maagdenhuis 9 mei	19
5.1 Verloop van de demonstratie.....	19
5.2 Geweldsmeldingen	19
5.3 Toetsing geweldsmeldingen.....	19
5.4 Klachten.....	20
5.5 Aangiften	20
6. Demonstratie Stadhuis 10 mei	21
6.1 Verloop van de demonstratie.....	21
7. Demonstratie Roeterseiland 13 mei	22
7.1 Verloop van de demonstratie.....	22
7.2 Geweldsmeldingen 13 mei.....	23
7.3 Toetsing geweldsmeldingen.....	23
7.4 Klachten.....	23
8. Bevindingen	24
8.1 Politieoptreden	24

8.2	Geweldsmeldingen	25
8.3	Toetsing geweldsmeldingen	26
8.4	Klachten.....	26
8.5	Aangiften	28
8.6	Geweld tegen politieambtenaren	28
8.7	Afhandeling van aangehouden verdachten	28
8.8	Schade protesten	29
9.	Leermomenten	30
10.	Conclusie	32

Bijlagen 33

1.	Interviews politiemedewerkers	34
1.1	Vorbereiding en uitvoering	34
1.2	Demonstranten.....	34
1.3	Politieoptreden	36
1.4	Interviewleidraad	36
2.	De taak van de politie bij demonstraties	38
2.1	Demonstratie als grondrecht	38
2.2.	Vorbereiding en uitvoering	38
2.3	Na de demonstratie(s)	40
3.	Politieoptreden en geweldtoepassing	41
3.1	Stelsel geweldsaanwending	41
3.2	Geweldsgebruik en beoordeling	41
3.3	Beoordelen en leren van geweld	43
3.4	Geweldsmiddelen	44
4.	Klachtenprocedure	46
4.1	Klachtenbehandeling door politie	46
4.2	Categorie	47
5.	Algemene uitgangspunten wet- en regelgeving	48

1. Inleiding

1.1 Introductie

Op 7 oktober 2023 escaleert het geweld in Israël en de Gazastrook. De beelden van de oorlog gaan de wereld over. Dit leidt op veel plekken tot demonstraties. Zo ook in Amsterdam. Op 6 mei 2024 gaan studenten de straat op uit protest tegen samenwerkingsvormen die de Universiteit van Amsterdam (UvA) heeft met opleidingsinstanties in Israël. In navolging van de protesten in Amerika willen de studenten dat hun universiteit de banden met Israëlische instellingen bekendmaakt en verbreekt. Ook andere groepen sluiten zich bij de onaangekondigde acties aan. Het is een mix van studenten, universiteitsdocenten en in pro-Palestijnse actievoerders van buiten de universiteit. Wat begint als vreedzame protesten, slaat om in grote verstoringen van de openbare orde met onveilige situaties, met strafbare gedragingen als gevolg.

Een groot deel van de acties in de week van 6 mei vindt plaats op het terrein en in de gebouwen, van de UvA. Daarbij worden forse vernielingen aangericht. Het is voor de driehoek noodzakelijk om hiertegen op te treden. De politie past daarbij geweld toe tegen de demonstranten. Het verloop van de demonstraties krijgt veel aandacht in de (sociale) media. Hieruit komt naar voren dat er verschil is in de beleving van demonstranten, driehoek, raadsleden en andere betrokkenen over het verloop van de demonstraties en het daarbij toegepaste geweld.

De gemeenteraad vraagt na het ingrijpen door de driehoek om een ingelaste vergadering. Op 10 mei vindt er een debat plaats, waarin de gemeenteraad met de driehoek spreekt over de ingrijpende gebeurtenissen van de afgelopen dagen en de gemaakte keuzes door de driehoek. Er worden zorgen geuit en kritische opmerkingen gemaakt over het politieoptreden. De gemeenteraad wil ook weten hoe voorkomen kan worden dat Amsterdam de komende dagen en weken weer het toneel wordt van protesten zoals in de dagen daarvoor is gezien. De meerderheid van de raadsleden spreekt in het debat steun uit voor het optreden en de gemaakte keuzes van de driehoek.

De driehoek doet in het debat van 10 mei de toezegging te reflecteren op de opbouw van het politieoptreden en het door de politie toegepaste geweld tijdens de inzetten in de week van 6 mei¹. Aanvullend op de toezegging is door de politiechef besloten om ook de gebeurtenissen op maandag 13 mei op het Roeterseiland toe te voegen. Deze rapportage is geen uiteenzetting of evaluatie van de aanloop en verloop van alle gebeurtenissen tussen 6 en 13 mei, maar een reflectie op het eigen politieoptreden en het daarbij toegepaste geweld.

---

¹ Op 10 mei is aan de gemeenteraad toegezegd dat de aanpak van de studentendemonstraties door de politie zal worden geëvalueerd. Daarbij zal tevens aandacht zijn voor demonstranten die gemaskerd over straat gaan. Ook is toegezegd te onderzoeken hoe de schade door demonstranten kan worden verhaald. Op 23 mei is aan de gemeenteraad toegezegd om ook aandacht te schenken aan de algemene regels voor de inzet van politiegeweld in combinatie met situationele en operationele afwegingen van de politie.

1.2 Opzet rapportage

Doelstelling

Met deze reflectie wil de politie inzicht geven in hoe de politie heeft gehandeld bij de demonstraties begin mei, welk geweld is toegepast, welke klachten en aangiften zijn ingediend, en welk oordeel daarover heeft plaatsgevonden conform de toezegging van de driehoek in de commissie Algemene Zaken van 10 mei. Met dit inzicht beoogt de politie een bijdrage te leveren aan het bevorderen van de kwaliteit van handelen van de politie bij demonstraties en te leren van de gebeurtenissen tussen 6 en 13 mei.

Afbakening

In het debat van 10 mei is toegezegd te reflecteren op de opbouw van het politieoptreden en het door de politie toegepaste geweld tijdens de UvA-protesten in de week van 6 mei. Deze rapportage ziet toe op het door de politie toegepaste geweld conform het toetsingskader geweldsaanwending en beslaat de periode van de UvA-demonstraties in de week van 6 mei (maandag 6 mei Roeterseiland, woensdag 8 mei Oudemanhuispoort en Rokin, donderdag 9 mei sit-in Maagdenhuis) en maandag 13 mei (Roeterseiland). Deze rapportage betreft een intern politieonderzoek. Wij hebben daarvoor gekeken naar de gewelddelingen, de beoordeling daarvan, de ontvangen klachten en de ingediende aangiften. Omdat het onderzoek zich op de eigen leercirkel richt, zijn geen externen benaderd, die bij de demonstraties betrokken en/of aanwezig waren.

Aanpak

Ten behoeve van de rapportage is een analyse gemaakt van diverse documenten, zijn interviews gehouden met politiemedewerkers die bij de demonstraties betrokken waren en zijn externe deskundigen gevraagd te reflecteren op de rapportage.

Documenten

Voor de documentanalyse zijn de volgende documenten gebruikt:

- Algemene beleidslijnen bij de voorbereiding op demonstraties
- Handelingsperspectief openbare orde en veiligheid en demonstraties naar aanleiding van het conflict Israël-Palestijnse gebieden van de NCTV
- Richtlijn protesten universiteiten en hogescholen
- Informatieproducten van de politie
- Scenario's voor de politie-inzet
- Verslaglegging politie ten aanzien van de politie-inzet
- Verslagen van de lokale driehoek
- Lijn optreden driehoek
- Politiejournaal van de gebeurtenissen rondom de demonstraties
- Processen-verbaal van het toegepaste geweld rondom de demonstraties
- Procedure onderzoek geweldsaanwending en geweldstoetsing
- Klachtenprocedure
- Ingediende klachten en complimenten
- Sociale media en krantenartikelen

Interviews

Voor de interviews is gesproken met medewerkers van de politie die sleutelposities hadden op dagen van de demonstraties en de voorbereiding daarop, bestaande uit de Algemeen Commandant, Hoofd Orde Handhaving, Hoofd Handhaven Netwerken, Pelotons- en Sectiecommandant Mobiele Eenheid (ME), hulpofficier van justitie, Verkenning en Hoofd Opsporing. Hen is gevraagd wat er is gebeurd, hoe zij erop terugkijken, wat er anders of beter had gekund en wat ze hebben gemist.

Externe deskundigen

De politiechef heeft Jaap Timmer en Henk Ferwerda gevraagd de conceptrapportage te lezen en er een reactie op te geven. Jaap Timmer is socioloog, gepromoveerd op Politiegeweld en verbonden aan de afdeling Bestuurswetenschap & Politicologie van de Vrije Universiteit Amsterdam. Henk Ferwerda is gepromoveerd aan de Rijksuniversiteit Groningen, criminoloog, politieonderzoeker en inhoudelijk directeur van Bureau Beke. We hebben dankbaar gebruik gemaakt van hun waardevolle opmerkingen en deze in de uiteindelijke versie van dit rapport verwerkt. Hun opmerkingen waren onder andere om duidelijk toe te lichten wat de fasering in het politieoptreden is geweest en hoe het optreden gedurende de week is aangepast, te beschrijven hoe de politie omgaat met het klachtrecht ten aanzien van politiegeweld en expliciet te vermelden wat de leermomenten zijn.

1.3 Leeswijzer

De hoofdstukken 2 tot en met 7 beschrijven de belangrijkste gebeurtenissen in de week van 6 mei en maandag 13 mei 2024. We staan in deze hoofdstukken stil bij het algehele politieoptreden, het daarbij toegepaste geweld en de beoordeling daarvan door de hulpofficier van justitie. Ook komen de klachten en aangiften aan bod. In hoofdstuk 8 is een samenvatting opgenomen en hoofdstuk 9 gaat nader in op de leermomenten, die naar aanleiding van het politieoptreden, de klachten en aangiften zijn genoteerd. Reflecteren op en leren van het politieoptreden is namelijk essentieel. Tot slot volgt in hoofdstuk 10 de conclusie. In de bijlagen zijn de bevindingen uit de interviews van betrokken politiemedewerkers opgenomen, wordt de taak van de politie bij demonstraties uiteengezet, wordt het proces met betrekking tot geweldstoepassing door de politie beschreven en is de klachtenprocedure van de politie opgenomen.

2. Demonstratie Roeterseiland 6 mei

2.1 Verloop van de demonstratie

- Maandag 6 mei is rond 12:00 uur een groep van ongeveer 40 tot 50 actievoerders neergestreken op een grasveld op het campusterrein bij Roeterseiland. Voorafgaand aan de actie is geen kennisgeving gedaan en ook via andere openbare kanalen was deze voor zover bekend niet aangekondigd. De actievoerders stelden drie eisen aan de UvA², waaronder transparantie over banden met Israël en het verbreken van de banden met Israël. Vrijwel direct begon men met het opzetten van tentjes. Ook werden met onder meer houten pallets, latten, meubels en andere (bouw)materialen toegangswegen tot het grasveld gebarricadeerd. Er hingen spandoeken en posters met teksten als 'Ceasefire now', 'Let Gaza live' en 'Queers for Palestine'. Op social media werden oproepen geplaatst om slaapzakken en andere zaken, die een langdurig verblijf mogelijk maken, mee te nemen. De demonstranten waren duidelijk van plan dit deel van het universiteitsterrein te bezetten, zoals pro-Palestijnse studenten de afgelopen weken ook in Amerika delen van de campus bezet hielden. Het deelnemersaantal nam ondertussen aanzienlijk toe.
- Op dit moment monitorde de driehoek de situatie en ging het om een vreedzaam protest. In de loop van de middag bleek echter dat de UvA er niet in slaagde om goed in contact te komen met de actievoerders, die aangaven ook niet in gesprek te willen met de politie. Afgezien van sympathisanten lieten de actievoerders niemand toe op het terrein. De politie, vertegenwoordigd in de Netwerkeenheid³, werd de toegang tot het gebarricadeerde terrein geweigerd. Dit is hoogst ongebruikelijk omdat het de Netwerkeenheid eigenlijk normaliter lukt contact te leggen met demonstranten met als doel de demonstratie beter te kunnen faciliteren. Veel actievoerders probeerden onherkenbaar te blijven onder een capuchon, achter een mondkapje en/of onder een Palestijnse sjaal. De pers werd het eveneens lastig gemaakt hun werk te doen. Ook werd door het verder opbouwen en verstevigen van de barricades in toenemende mate het zicht op het bezette terrein ontnomen. Ondertussen nam de politie waar dat er gasflessen werden aangevoerd en dat de toevoer van hout en andere bouw materiaal doorging. Het aantal deelnemers was rond 17:00 uur opgelopen naar ongeveer 150. Er waren inmiddels een grote en ongeveer 20 kleine tentjes opgezet.
- Op dat moment zag de driehoek geen directe noodzaak tot ingrijpen. De driehoek achtte optreden op dat moment ook niet wenselijk vanwege het feit dat die avond niet ver van Roeterseiland de jaarlijkse Jom Hasjoa herdenking zou plaatsvinden. Vanaf 18:15 uur kwamen in de Hollandsche Schouwburg ongeveer 600 personen bijeen om samen te herdenken, waaronder veel leden van de Joodse gemeenschap en nabestaanden van

---

² De 3 eisen zijn:

1. Volledige openbaarheid van alle lijnen die er lopen met Israëlische instellingen en bedrijven.
2. Het stoppen van alle academische samenwerking met Israëlische instellingen die deelnemen aan genocide, apartheid en koloniaal geweld.
3. Het beëindigen van alle contracten met bedrijven die profiteren van genocide, apartheid en uitbuiting van het Palestijnse volk.

³ De Netwerkeenheid is een onderdeel van de politie, dat verantwoordelijk is voor het contact met de demonstranten tijdens de demonstratie. Door middel van de dialoog proberen ze de demonstraties in goede banen te leiden. De inzet van de Netwerkeenheid past bij het de-escalerend optreden van de politie.

Holocaustslachtoffers. Een waardig en ongestoord verloop van deze herdenking had voor de driehoek de prioriteit.

- Vanaf 19.00 uur is de UvA gestart met het oproepen om het terrein te verlaten. De sfeer werd grimmiger. Er was sprake van een groep demonstranten waarvan het vermoeden op basis van politie informatie bestond dat zij geen studenten van de UvA waren, maar sympathisanten van de demonstratie. Deze aangesloten groep leek uit te zijn op een confrontatie, eventueel met de politie en daarover ontstonden zorgen. Meerdere personen droegen gezichtsbedekkende kleding en er werden op grote schaal stenen verwijderd uit het trottoir.
- De politie werd nog steeds niet toegelaten tot het terrein, waardoor eventuele hulpverlening bij incidenten en goed zicht op het terrein onmogelijk werd gemaakt. Daarnaast was er een grote groep van vermoedelijk studenten en docenten aanwezig die zich in de basis vreedzaam opstelde. Omdat de actievoerders het terrein in zijn geheel hadden gebarricadeerd, was het voor de politie niet mogelijk om enkel tegen kwaadwillende personen op te treden. Op dat moment waren er ongeveer 600 tot 700 actievoerders.
- Rond 20.30 vond er een confrontatie tussen pro-Palestina demonstranten en tegendemonstranten plaats waarbij geweld en vuurwerk is gebruikt. De tegendemonstranten, een groep gemaskerde personen met fakkels, stelden zich agressief op en wilden vechten. Ze zijn door omstanders uit elkaar gehaald. Ingrijpen door de politie was op dat moment niet mogelijk. Er waren alleen politiemedewerkers van de Netwerkenheid aanwezig. Binnen een paar minuten werden de indringers door pro-Palestina demonstranten van het terrein verdreven. Daarmee verplaatsten de gevechten zich buiten de barricades. Daar gingen pro-Palestina demonstranten met gezichtsbedekking de tegendemonstranten met houten latten te lijf. Dit speelde net buiten het UvA-terrein op de Nieuwe Prinsengracht. Er is daarna ook een Israëliische vlag in brand gestoken door pro-Palestina demonstranten. Tot het moment van deze verstoringen was er vanuit de actievoerders geen geweld gebruikt tegen personen. Er was wel sprake van openlijke geweldpleging tegen goederen.
- Burgemeester Halsema is namens de driehoek gaan praten met de bezetters van het terrein. Ook heeft zij contact gelegd met de UvA. Zij heeft op beide partijen een beroep gedaan om tot elkaar te komen, met de insteek te voorkomen dat optreden door de politie nodig zou zijn. De toezeggingen van de UvA aan de actievoerders waren kennelijk niet voor alle bij het protest betrokken partijen voldoende om de bezetting te staken.
- Na eerdere oproepen vorderde de UvA de actievoerders om ongeveer 22:00 uur een laatste maal de bezetting te beëindigen. Daar gaf uiteindelijk een groot deel gehoor aan. Het ging hierbij om de groep die voornamelijk leek te bestaan uit studenten.
- Vanaf dat moment verschoven op het gebarricadeerde terrein de kenmerken van vrije meningsuiting en protest naar de achtergrond. Achter de barricades bleef naar schatting nog een groep van ongeveer 150 personen achter. Uit politie-informatie bleek dat de politie te maken had met mensen die geen demonstranten waren maar relschoppers. Deze groep was uit op verstoren van de openbare orde en de demonstratie. Zij pleegden vernielingen en kaapten de demonstratie van de vreedzame demonstranten. Vanuit deze groep werden bouwhekken en ander materiaal van een naastgelegen bouwplaats ontvreemd, ogenschijnlijk om het terrein verder te barricaderen. Er ontstond ook dreiging richting de politiemedewerkers die aanwezig waren. Het was niet mogelijk om de verstorende groep te isoleren en uit de demonstratie te halen. Er was dus sprake van vermenging waardoor er niet gedifferentieerd opgetreden kon worden.

- De UvA liet weten aangifte te willen doen van erfvredebreuk. Het protest in deze vorm zorgde voor een zeer onveilige situatie, mede door de barricades waardoor hulpdiensten bij incidenten het terrein niet zouden kunnen betreden. Bij een calamiteit zouden de demonstranten mogelijk zelf vast komen te zitten op het terrein. Er werden winkelwagens met stenen aangedragen en in tenten verstopt. Daarnaast werden de barricades extra verstevigd. Er was geen sprake meer van een vreedzaam protest.
- De driehoek heeft daarop besloten om het UvA-terrein te ontruimen vanwege erfvredebreuk, op gezag van het Openbaar Ministerie (OM)⁴. Daarnaast was er sprake van blokkades waardoor hulpdiensten het terrein niet konden betreden, vernielingen, wildkamperen en daarmee ook andere aanleidingen om te ontruimen. Hoewel optreden in het donker zeer ongebruikelijk is, omdat het risico's met zich meebrengt, zag de driehoek geen mogelijkheid om dit uit te stellen. Problemen met de beschikbaarheid van extra verlichting, die nodig was om veilig te kunnen optreden, leverden daarbij een vertraging in het optreden op.
- Nadat de UvA de demonstranten al meerdere keren hoorbaar had gevorderd het terrein te verlaten, zijn aanwezige personen herhaaldelijk, via oproepen door de politie, de kans geboden om vrijwillig te vertrekken. Hierbij is de volgende tekst meerdere malen luid door sprekers ter ore gebracht: *Vordering richting Roeterseiland: Attentie, Attentie hier spreekt de politie. Aan alle aanwezige demonstranten op het terrein van de UvA. De UvA heeft u tweemaal gevorderd het terrein van de UvA te verlaten. Indien u geen gehoor geeft aan deze vordering begaat u een misdrijf en kan u worden aangehouden. Ik vorder dat u zich verijdt van het terrein van de UvA - via de Roeterstraat. Doet u dat niet dan zal de politie overgaan tot het aanhouden van de demonstranten die zich bevinden op het terrein van de UvA op basis van artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht. Bij uw aanhouding en verplaatsing kan de politie indien nodig geweld gebruiken, waaronder inbegrepen het gebruik van de korte en lange wapenstok, pepperspray en of inzet van honden. Hierbij vorder ik dan ook dat u direct het terrein van de UvA verlaat. Bij de derde vordering is toegevoegd: De politie zal over 15 minuten na deze vordering overgaan tot ontruiming van het UvA-terrein.*
- Om de ontruiming goed te laten verlopen is gebruikgemaakt van extra verlichting om veilig te kunnen optreden. Ook was een nautisch team aanwezig om demonstranten en politiemedewerkers snel in veiligheid te brengen als iemand in het water zou vallen.
- Het politieoptreden diep in de nacht was gericht op het verwijderen van de blokkades. Op het moment van optreden waren er nog een paar honderd mensen aanwezig op het Roeterseiland. Zij hadden een tentenkamp opgezet en hadden d.m.v. pallets, planken, stalen bouwhekken en andere materialen barricades opgeworpen op alle toegangswegen naar het eiland. Er lagen verder stapels losgemaakte stenen langs de kade. Door demonstranten werd openlijk geweld gepleegd en met bakstenen en zwaar vuurwerk naar de politie gegooid en vuurpijlen op de politie afgeschoten. Deze vuurpijlen kwamen tussen de politiemedewerkers tot ontploffing. Meerdere demonstranten droegen gezichtsbedekking en scandeerden leuzen in de richting van de politie. De door de demonstranten opgeworpen barricades zijn met een shovel verplaatst. Nadat de barricades voldoende waren weggenomen, heeft de ME het terrein betreden. Hierbij heeft de ME geweld gebruikt om de aanwezige demonstranten naar een gezamenlijk plek te kregen met het doel ze aldaar te arresteren. Er waren demonstranten die niet vrijwillig bewogen.

---

⁴ <https://www.politie.nl/nieuws/2024/mei/7/driehoek-amsterdam-politie-ontruimt-roeterseiland.html>.

- Omdat er met stenen en zwaar vuurwerk naar de politie gegooid was, moest de plek waar dit lag opgeslagen gelokaliseerd worden. Een deel van de ME'ers is de tenten gaan controleren en doorzoeken. Het doel van het optreden van de ME was het terrein te ontruimen. Dat betekent ook het controleren of actievoerders zich ophouden in tenten of dat er geen andere zaken in de tenten zijn verstopt die een gevaar vormen voor de veiligheid van de politiemedewerkers. Daarom is er met de lange wapenstok gepord/geslagen en zijn tenten opgetild en omvergetrokken.
- Politie mensen hebben fors geweld moeten incasseren. Aan politiezijde is één gewonde gevallen. Deze persoon heeft blijvende gehoorschade opgelopen.
- In totaal zijn 164 personen aangehouden wegens openlijke geweldpleging en erfvredebreuk.
- De demonstranten is de ruimte geboden voor het houden van een vreedzame demonstratie. De burgemeester, het bestuur van de UvA en de politie hebben geprobeerd middels gesprekken de demonstranten te bewegen vrijwillig te vertrekken. Omdat de bezetting van het terrein voortduurde, gepaard ging met geweld en agressief gedrag van de demonstranten, heeft de ME moeten optreden om de orde te herstellen.
- De politie heeft gedurende deze inzet o.a. vijf pelotons ME⁵, één peloton Aanhoudingseenheid (AE) en drie groepen Netwerkeenheid ingezet.

2.2 Geweldsmeldingen

- Het voorgenoemde verloop van de demonstratie laat zien dat de politie op verschillende momenten geweld heeft toegepast om het beoogde doel te bereiken. Iedere individuele politieambtenaar meldt het door hem/haar toegepaste geweld bij zijn/haar meerdere, waarbij dit geweld ook schriftelijk wordt vastgelegd⁶. Het bereiken van verschillende doelen maakt dat verschillende type geweldsaanwending noodzakelijk is. Zo treedt de ME in groepsverband op, met schild en lange wapenstok, om de menigte op afstand te houden of te verplaatsen. Het bij deze taak toegepaste geweld bestaat uit het gebruik van de lange wapenstok door te slaan tegen grote spiergroepen en/of door zonder wapenstok te slaan, te duwen of te schoppen. Dit geweld is op 6 mei na de vorderingen door de ME toegepast.
- Politieagenten wordt bij het gebruik van de uitschuifbare en lange wapenstok aangeleerd te slaan op de grote spiergroepen (benen en armen). Aangezien mensen altijd in beweging zijn, kan een klap van een wapenstok onbedoeld op andere lichaamsdelen terecht zijn komen. Dit is heel vervelend voor betrokkenen geweest.
- De AE is onderdeel van de ME en loopt in burgerkleding of in opvallende politiekleding, afwijkend van het ME, in de menigte om plegers van strafbare feiten te identificeren en aan te houden. Deze taak is meer dynamisch, maar ook minder beschermd, doordat men zich in de menigte begeeft. Snel handelen in de menigte en snel de menigte verlaten met de aangehouden verdachte is van groot belang. Dit leidt tot een andere vorm van geweldsaanwending om het aanhouden van verdachten mogelijk te maken. Zo hebben leden van de AE de taak om een verdachte fysiek vast te pakken, waarbij gebruik wordt gemaakt van een arm- of polsklem als

⁵ Leden van ME zijn reguliere politieambtenaren die door het bevoegd gezag opgeroepen kunnen worden voor ME-taken. Een groep ME bestaat uit 8 personen, inclusief een groepscommandant. Daarnaast kent de ME een zogeheten sectie. Die bestaat uit drie groepen ME, met ieder een sectiecommandant. Een sectie bestaat dus uit 27 personen, inclusief commandanten. Als je het hebt over een peloton, dan gaat het om twee secties en één pelotonscommandant.

⁶ In bijlage 3 wordt nader ingegaan op de interne procedures m.b.t. geweldstoepassing door de politie.

controletechniek. Bij verzet tegen een aanhouding is ook het vastpakken van de neus toegepast. Door een neusklem toe te passen, wordt het zicht van de verdachte belemmerd en wordt het tevens mogelijk de verdachte in beweging te krijgen en snel van de menigte weg te voeren. Terwijl een dergelijke aanhouding in de menigte plaatsvindt, hebben andere AE-leden de taak om deze aanhouding – en daaropvolgende verplaatsing naar een politievoertuig – af te schermen. Daarbij worden omstanders die de aanhouding trachten te beletten op afstand gehouden door gebruik van de wapenstok, duwen, slaan of schoppen. Deze vorm van geweld is op 6 mei na de vorderingen door de AE toegepast.

- Daarnaast is door de politie op 6 mei ook geweld tegen goederen gebruikt. Hieronder valt het gebruik van de shovel om de opgeworpen barricades te doorbreken.
- Het aantal politiemedewerkers dat geweld toepaste op genoemde locatie en tijd is 40.

2.3 Toetsing geweldsmeldingen

De geweldsaanwendingen van 6 en 7 mei zijn binnen 48 uur aan de hulpofficier van justitie gemeld⁷. Vervolgens heeft de hulpofficier van justitie de feiten en omstandigheden van het toegepaste geweld beoordeeld. Hierbij heeft de hulpofficier van justitie onder andere videobeelden en social media bekeken. De hulpofficier van justitie heeft aangegeven dat het toegepaste geweld in verhouding staat tot het beoogde doel, namelijk het handhaven of herstellen van de openbare orde. Het politieoptreden is gefaseerd verlopen en er is helder en veelvuldig richting de demonstranten gecommuniceerd. Er zijn voorafgaand aan het geweld meerdere waarschuwingen gedaan. Letsel bij betrokken burgers is niet bekend. De beoordeling van de hulpofficier van justitie is dat de politiemedewerkers binnen het wettelijk kader en volgens de eisen van het vakmanschap hebben opgetreden. Daarmee voldoen de geweldsaanwendingen aan het toetsingskader.

2.4 Klachten

Er is één klacht binnengekomen over het politieoptreden in de nacht van 6 op 7 mei. Een demonstrant geeft aan dat hij of zij kneuzingen en blauwe plekken heeft opgelopen als gevolg van het politieoptreden. De klachtcoördinator van de afdeling Veiligheid, Integriteit en Klachten heeft met de klager gesproken. De klager was tevreden met het gesprek en de nader toelichting. De klager stemde ermee in dat de klacht meegenomen zou worden in een evaluatie van het politieoptreden. De klacht is daarmee afgedaan.

2.5 Aangiften

Er zijn geen aangiften binnengekomen naar aanleiding van het politieoptreden op deze dag.

---

⁷ Wanneer de politie geweld gebruikt, wordt dit geweld aan de hulpofficier van justitie gemeld. De hulpofficier van justitie toetst of de geweldsmelding kan worden afgedaan (geweldsmutatie) of dat een nadere beoordeling op een hoger niveau nodig is (geweldsregistratie). Gewerkt wordt met een toetsingskader dat niet alleen is gericht op het wettelijk kader van artikel 7 Politiewet en de Ambtsinstructie (de rechtmatigheid) maar ook op de eisen van vakmanschap. Een geweldsregistratie is nodig als er sprake is van meer dan gering lichamenlijk letsel of als iemand overleden is als gevolg van het geweld, als het vuurwapen is gebruikt of als de hulpofficier van justitie daar aanleiding voor ziet. Die kunnen worden voorgelegd aan de politiechef, die bij diens beoordeling wordt geadviseerd door een sectorhoofd en door de commissie geweldsaanwending. Zie bijlage 3.

2.6 Afhandeling van aangehouden verdachten

In de nacht van 6 op 7 mei zijn in opdracht van het gezag 164 personen aangehouden. Het OM heeft alle zaken van de betogers, die in de nacht van 6 op 7 mei op verdenking van erfvredebreuk waren aangehouden, en van wie niet kon worden bewezen dat zij geweld tegen de politie hadden gebruikt, geseponeerd. Bij de beoordeling van de zaken is door het OM vastgesteld dat aanhouding voor artikel 138 Wetboek van Strafrecht, op dat moment en gegeven de situatie, niet juist was.

Het Roeterseiland is weliswaar een terrein van de UvA, maar omdat het ook een publiek toegankelijk gebied is, kan er geen sprake zijn van erfvredebreuk. Daarom heeft het OM besloten de zaken van de aangehouden personen te seponeren, omdat zij achteraf gezien onterecht als verdachte van erfvredebreuk zijn aangemerkt⁸.

---

⁸ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2024/09/13/zaken-verdenking-erfvredebreuk-pro-palestina-protestkamp-roeterseiland-geseponeerd>.

3. Demonstratie Roeterseiland en bezetting Binnengasthuisterrein 7 mei

3.1 Verloop van de demonstratie

- In de ochtend kwamen de eerste signalen binnen dat er die middag opnieuw een demonstratie zou zijn bij het Roeterseiland. Het beeld was dat de gebeurtenissen van de avond ervoor reden waren voor demonstranten om opnieuw te demonstreren. Er waren oproepen op sociale media, maar het was niet goed mogelijk om de precieze omvang van de demonstratie of de intenties in te schatten. Er was geen kennisgeving gedaan bij de gemeente.
- Aan het eind van de ochtend was het beeld dat demonstranten van plan waren om 14.30 uur te demonstreren bij het Roeterseiland. Later werd dit bijgesteld naar 16.00 uur. Uit oproepen op sociale media bleek dat de demonstratie gericht zou zijn tegen de aanval van Israël op Rafah, het bestuur van de universiteit en tegen het politieoptreden van de avond ervoor. Ook bleek dat de demonstranten aan de kant van de Roeterstraat wilden verzamelen. Er waren geen concrete signalen, maar wel zorgen dat demonstranten zouden proberen om opnieuw het grasveld op Roeterseiland te bezetten. Daarnaast kwamen er signalen binnen van een mogelijke tegendemonstratie. Ook daarover was de informatie (zeer) beperkt.
- In de voorbereiding zijn de volgende uitgangspunten vastgesteld. De grondwettelijke vrijheden van meningsuiting, vereniging, vergadering en betoging moeten worden beschermd. Daarbinnen past ook een demonstratie buiten het UvA-terrein, zolang die vreedzaam is en niet gepaard gaat met barricades of met overnachting. De UvA is primair verantwoordelijk voor het voorkomen van een eventuele bezetting van een terrein of pand, de politie is geen beveiligingsorganisatie. Indien toch een bezetting als protestvorm in een gebouw of terrein van de UvA plaatsvindt, is het allereerst aan de UvA om stappen te nemen als dit (op enig moment) onwenselijk is, door de bezetters te vorderen te vertrekken en (zo nodig) aangifte te doen.
- De voorbereiding was gericht op het faciliteren en indien nodig beschermen van een vreedzame demonstratie, op het voorkomen van een nieuwe bezetting van het grasveld of een of meer gebouwen van de UvA op het Roeterseiland en op het eventueel optreden bij wanordelijkheden of strafbare feiten. In het gesprek met de UvA is benadrukt dat zij een actieve rol hebben in het beveiligen van het eigen terrein. Het gesprek met de UvA stond in het teken van het nemen van extra preventieve maatregelen om een nieuwe bezetting te voorkomen en op het in contact komen met de demonstranten om tot een duurzame oplossing te komen.
- Om 16.00 uur verzamelden zich demonstranten op de kruising van de Roeterstraat en de Nieuwe Achtergracht. Er was direct sprake van een forse groep, die in het half uur daarna aangroeide tot circa 1.000 personen. De politie stond in contact met de demonstranten, er waren geen aanwijzingen dat er demonstranten uit waren op ordeverstoringen. Ook was er geen sprake van een tegendemonstratie. De verkeershinder die ontstond door de grote menigte op de Roeterstraat was niet onoverkomelijk. Daarom is besloten om de demonstratie ongemoeid te laten en daarmee het grondrecht van de demonstranten om te demonstreren te faciliteren.
- Om 17.00 uur kwam de menigte in beweging en ontstond een dynamische demonstratie door de stad. Het contact van de politie met de demonstranten was inmiddels minder goed geworden, waardoor het onduidelijk was wat het doel van de demonstranten was. Omdat nog steeds sprake was van een vreedzaam protest en er geen signalen voor wanordelijkheden of strafbare feiten waren, heeft de driehoek besloten om de demonstratieve optocht te faciliteren

en in goede banen te leiden. Daarbij is specifieke aandacht geweest voor Joodse objecten zoals het Namenmonument, overigens zonder dat er signalen waren dat de demonstranten hun aandacht op die Joodse objecten richtten of van plan waren daar strafbare feiten te plegen.

- Rond 18.00 uur zijn actievoerders het Binnengasthuisterrein binnengedrongen en hebben zij twee panden bezet. De demonstranten hebben met behulp van meubels uit de panden, bouwmaterialen van de bouwplaats op het binnenterrein en andere voorwerpen die voorhanden waren een aantal barricades opgeworpen in de directe omgeving van de bezette panden. Kennelijk met als doel eventueel politieoptreden te bemoeilijken. Ook was er informatie en waren er waarnemingen dat de demonstranten stenen verzamelden en was er informatie over vuurwerk. Doordat de toegang was geblokkeerd en het contact met de demonstranten beperkt was, lukte het niet om zicht te krijgen op deze demonstranten in en om de panden.
- In de loop van de avond hebben de demonstranten enkele barricades weggehaald, waardoor de overlast en verkeershinder werden beperkt. De driehoek is bij elkaar geweest en heeft uitgebreid gesproken over de ontstane situatie. Ook is er veelvuldig contact geweest met het College van Bestuur van de UvA.
- De situatie was dat de UvA nog geen aangifte wilde doen van huisvredebreuk en de demonstranten nog niet had gevorderd om te vertrekken. De UvA had aangegeven tijd nodig te hebben voor overleg met de actievoerders, om te kunnen de-escaleren. Daardoor ontbrak op dat moment een titel voor de politie om het pand binnen te kunnen treden. Deze situatie veranderde de rest van de avond niet⁹.
- Een andere overweging was het risico op escalatie en wanordelijkheden. Gezien de complexe situatie had de politie tijd nodig om zich voor te bereiden op een complexe ontruimingsoperatie. Daardoor zou een eventuele operatie in het donker moeten plaatsvinden, wat in de drukke en oude binnenstad extra risico's op escalatie en wanordelijkheden met zich mee zou brengen, en ook de opsporing van strafbare feiten bemoeilijkt.
- Ook een operatie alleen gericht op het opruimen van de barricades in de openbare ruimte bracht het risico op een stevige confrontatie met de demonstranten met zich mee. De signalen van verzamelde stenen en vuurwerk maakten dit een zeer reëel risico. Al met al was de inschatting dat optreden grote risico's op onveilige situaties zou opleveren voor politie, demonstranten en omstanders.
- Inmiddels had de UvA aangegeven om de volgende ochtend een poging te doen om in gesprek te komen met de demonstranten.

3.2 Vervolg

Ten aanzien van de gebeurtenissen die overdag plaatsvonden op 7 mei is geen sprake geweest van geweldsaanwendingen, noch van klachten of aangiften. De UvA had geen aangifte gedaan van huisvredebreuk en zij gaf aan tijd nodig te hebben voor overleg met de studenten. Er was geen titel om op te treden.

⁹ <https://www.politie.nl/nieuws/2024/mei/7/05-verklaring-namens-de-amsterdamse-driehoek.html>.

4. Bezetting Binnengasthuisterrein en demonstratie Rokin 8 mei

4.1 Verloop van de demonstratie

- De gesprekken tussen de UvA en de demonstranten op 8 mei leidden niet tot overeenstemming. De UvA heeft daarna aangifte gedaan van lokaalvredebreuk en vernieling, van onder meer van kunstobjecten, meubels, beeldschermen en gebouwen¹⁰.
- Ook hier was er informatie dat de deelnemers aan het protest niet alleen bestonden uit demonstrerende studenten, maar ook uit personen die niet verbonden zijn aan de universiteit en bewust de confrontatie willen zoeken met de politie. Ook werden stalen hekken van een nabijgelegen bouwplaats ontvreemd en het terrein opgedragen om de barricades verder te verhogen. Door het aanbrengen van cement tussen de stenen die op de barricades lagen werden de barricades verder verstevigd.
- Omstreeks 17:00 uur heeft de burgemeester contact gehad met de UvA en is medegedeeld dat het overleg tussen de UvA en de actievoerders mislukt was. Het optreden van de politie is kort daarna gestart, waarbij de politie de aanwezige actievoerders driemaal heeft gevorderd. De tekst van de eerste vordering luidde: *“Attentie, Attentie hier spreekt de politie. Aan alle aanwezige demonstranten. Op last van de burgemeester is deze demonstratie verboden op deze locatie. U krijgt de gelegenheid om op het Rokin verder te demonstreren. Ik vorder dat deze barricade wordt opgeheven in verband met de vrees voor wanordelijkheden en het verkeer weer vrije doorgang kan krijgen.”*
- De tekst van de tweede en derde vordering luidde: *“Attentie, Attentie, hier spreekt de politie. Deze demonstratie is op last van de burgermeester ontbonden. Deze barricade zal door ons worden verwijderd. Wanneer u ons hindert of zich niet verwijdert, kan u worden aangehouden voor artikel 11 van de Wet openbare manifestaties (Wom). Bij uw aanhouding kan de politie indien nodig geweld gebruiken, waaronder inbegrepen het gebruik van de korte en lange wapenstok of pepperspray.”*
- Politied medewerkers hebben getoetst of de vordering duidelijk hoorbaar was voor de aanwezige actievoerders. Zij stelden vast dat dit het geval was, waarna de politie is overgegaan tot ontruiming van de blokkades op het Binnengasthuisterrein¹¹.
- De politie trachtte door de barricades te breken. Hierbij werd door de actievoerders verzet geleverd en werden politied medewerkers bekogeld met verfbommen en stenen, bespoten met brandblussers en een onbekende substantie en geslagen met stokken.
- De burgemeester heeft de demonstranten de aanwijzing gegeven dat zij de blokkades dienden op te heffen, op basis van de Wet openbare manifestaties ter bestrijding van wanordelijkheden. Toen deze aanwijzing niet werd opgevolgd is op haar gezag de demonstratie rond het Binnengasthuisterrein is ontbonden.

¹⁰ In mei werd de schade door de UvA geschat op € 1,5 miljoen. Inmiddels is het definitieve schadebedrag berekend op ruim € 4 miljoen: <https://www.uva.nl/content/nieuws/nieuwsberichten/2024/11/kosten-schade-protesten-berekend-op-4.1-miljoen-euro.html>

¹¹ <https://www.politie.nl/nieuws/2024/mei/8/05-amsterdamse-politie-start-optreden-tegen-demonstratie-binnengasthuis.html>.

- Net als 6 mei bleef er een groep (circa 130 personen) achter die daarop de confrontatie met de politie aanging. Er is vanaf de gebouwen met verfbommen gegooid, politie werd met brandblussers en een andere onbekende vloeistof bespoten, geslagen met stokken en er zijn stenen gegooid. Men probeerde het opheffen van de blokkade te verhinderen, onder andere door het beklimmen van de shovel van de politie. Alle aangehouden arrestanten maakten deel uit van de groep die vanaf de barricades geweld tegen de politie gebruikten.
- Toen de politie door de barricades heen was, gaven personen zich met relatief weinig verzet over. De personen die zijn herkend als geweldsplegers, zijn vervolgens aangehouden en de overige zijn, na enkele uren ingesloten te zijn, gevorderd om het gebied te verlaten. In het pand was sprake van een ravage. Er waren veel vernielingen en bekladdingen.
- Daarnaast ontstonden uit de groepen die het terrein wel hadden verlaten nieuwe demonstraties op het Rokin en in de Nieuwe Doelenstraat. Hoewel op het Rokin een verkeersblokkade ontstond, was er in eerste instantie geen sprake van wanordelijkheden.
- Dit veranderde in de loop van de avond. De sfeer werd grimmiger. Actievoerders hebben banden lek gestoken van de bussen die ingezet zouden worden om de demonstranten bij het Binnengasthuisterrein te vervoeren, een buschauffeur vluchtte uit angst voor de actievoerders uit zijn bus en actievoerders hebben het hekwerk van een bouwplaats (waar ook gasleidingen vrij lagen en gevaar vormden voor demonstranten en politie) verwijderd waarmee men nieuwe barricades trachtte te vormen richting politie. De burgemeester heeft daarop ook deze demonstratie ontbonden, ter voorkoming van verdere wanordelijkheden.
- Rond 21:30 uur ontstond verdere escalatie en is met ammonia naar de politie gegooid en gespoten. De volledige groep moet zich toen terugtrekken om zich te laten behandelen.
- Vanaf 21:39 uur heeft de politie driemaal de volgende vordering omgeroepen: *“Attentie, Attentie, hier spreekt de politie. Deze demonstratie is op last van de burgermeester ontbonden. Wanneer u ons hindert of zich niet verwijderd, kan u worden aangehouden voor artikel 11 van de Wom. Bij uw aanhouding kan de politie indien nodig geweld gebruiken, waaronder inbegrepen het gebruik van de korte en lange wapenstok of pepperspray.”*
- Vijf minuten later heeft de politie nogmaals een vordering gedaan met de tekst: *“Mensen op het Rokin gaat u weg. ME gaat nu optreden, u loopt het risico om slachtoffer te worden van geweldgebruik.”*
- Vervolgens heeft de ME op het Rokin een charge moeten uitvoeren om verdere rellen te voorkomen. Omdat de politie zoals gezegd in groepen demonstranten nauwelijks in staat is om onderscheid te maken en de mogelijkheden om vrijwillig te vetrekken in de drukte soms mogelijkerwijs beperkt waren, is het niet onmogelijk dat ‘goedwillende demonstranten ‘tussen de wielen’ terecht zijn gekomen.
- Er zijn ME bussen beklad met teksten als: ‘fascists pigs’, ‘ACAB’, ‘hakenkruizen’, ‘politie = klassenverraders’, ‘you may wash it all away but we will remember’.
- Omstreeks 22:00 uur zag de politie dat enkele tientallen actievoerders probeerden om de deur van het Maagdenhuis te forceren maar dit is hen niet gelukt. Een groep van ongeveer 150 personen is vervolgens naar het Rembrandtplein gegaan. Later op de avond wilde een groot deel van deze groep naar de Ambtswoning van de Burgemeester. Dit is met afscherming door de politie voorkomen.
- Bij protesten op het Binnengasthuisterrein en het Rokin zijn 32 mensen aangehouden voor openlijke geweldpleging, vernieling, mishandeling en opruiing.
- De politie heeft gedurende deze inzet o.a. vier en een half peloton ME, één peloton AE, drie groepen Netwerkeenheid, en vier groepen Hondengeleiders ingezet.

4.2 Geweldsmeldingen

Op deze drie locaties is geweld door de politie gebruikt.

- **Binnengasthuisstraat**
De demonstranten hadden een barricade gemaakt. Actievoerders stonden voor en op de barricade. De opdracht van het gezag was om de groep en barricade te verwijderen. Via de megafoon heeft de politie de demonstranten drie keer gevorderd te vertrekken. Op de barricade stonden meerdere personen met brandblussers, die de politie direct onder het schuim spoten. Ook werden andere vloeistoffen gebruikt. De overige demonstranten begonnen de politie te duwen en weigerden te vertrekken.
- **Oudezijds Achterburgwal**
Op het binnenterrein van de UvA stonden actievoerders, die verwijderd moesten worden. Politie heeft hen meerdere malen gewaarschuwd, maar zij weigerden het terrein af te gaan. Zij haakten in elkaar in en boden passief verzet.
- **Rokin en Reguliersbreestraat**
De demonstranten verzamelden zich op het Rokin. Hier boden zij weerstand aan de politie. Het was de politie bekend dat zij ammonia in het gezicht van politiemedewerkers gegooid hadden. De opdracht van het gezag was om de demonstratie te ontbinden en de groep te verdrijven. Een groot gedeelte van de groep duwde de politie, haakte in elkaar en kwam richting de politie.

Zoals uit de beschrijving van het verloop van de dag blijkt, is er op verschillende momenten en locaties geweld toegepast. Deze geweldstoepassingen zijn op de gebruikelijke wijze gemeld en vastgelegd. Daaruit komt naar voren dat soortgelijke geweldsaanwendingen hebben plaatsgevonden als tijdens het optreden van 6 mei. Ook zijn als onderdeel van het ME-optreden hondengeleiders ingezet en is de inzet van een diensthond ook onderdeel van de geweldsmelding. Waar de ME grootschalig optrad, was sprake van het gebruik van de lange wapenstok tegen de grote spiergroepen en het slaan zonder wapenstok, duwen met of zonder schild en schoppen. Dit alles om de menigte, die op bevel van het gezag verplaatst moest worden, in beweging te krijgen. Waar aanhoudingen werden verricht, zijn verdachten vastgepakt en zijn opbrengtechnieken toegepast. Daarbij wordt een aangehouden verdachten door middel van een controletechniek aan zijn/haar arm getrokken of geduwd, zodat de politiemedewerkers met de verdachte snel uit de menigte kunnen bewegen. De politie heeft pepperspray gespoten, onder meer bij de actie waarbij zij belaagd werden met ammonia. Ook is er geweld tegen goederen toegepast, door de inzet van de shovel om de opgeworpen barricades te doorbreken. Letsel bij betrokken burgers is niet bekend. Het aantal politiemedewerkers dat geweld toepaste op genoemde locaties en tijden was in totaal 195.

4.3 Toetsing geweldsmeldingen

Het toegepaste geweld is conform wetgeving gemeld. Dit heeft geresulteerd in vastlegging door de hulpofficier van justitie van de geweldstoepassing in een geweldsrapportage, waarbij het geweld als proportioneel is bevonden en noodzakelijk ten behoeve van het beoogde doel, het handhaven van de openbare orde tijdens oproerige beweging. Het toegepaste geweld is na afloop van de inzet besproken door de sectiecommandant van de ME, met de groepscommandanten en manschappen. In vrijwel alle gevallen is het toegepaste geweld voorafgegaan door meerdere waarschuwingen en vorderingen. In één geval heeft een politiemedewerker van de ME een onbekend gebleven persoon in een reactie naar de grond gewerkt, nadat de politiemedewerker vanuit het niets werd beledigd voor 'vuile kankerlijer, kanker politie', etc. Een andere politiemedewerker heeft de persoon direct weer overeind getrokken, waarna de persoon van de linie vandaan is geduwd. De persoon heeft hierbij

geen waarneembaar letsel opgelopen. De beoordeling van de hulpofficier van justitie is dat deze politieambtenaar niet binnen het wettelijk kader en volgens de eisen van het vakmanschap heeft opgetreden. Daarmee voldoet de geweldsaanwendingen niet aan het toetsingskader. De politiemedewerker heeft het naar de grond werken van de persoon gemeld bij zijn groepscommandant en hierop gereflecteerd dat hij dit niet zo had moeten doen. Ook deze geweldstoepassing en reflectie zijn vastgelegd in een geweldsmutatie.

4.4 Klachten

Er zijn 20 klachten ingediend, waarbij een aantal klachten heeft geleid tot een aangifte, zie 4.5. Door de afdeling Veiligheid, Integriteit en Klachten is met vrijwel alle klagers telefonisch contact gelegd. Met een enkeling is geen contact gekregen ondanks meermaals bellen en mailen door de klachtencoördinator. De klagers benoemen dat zij fysiek letsel hebben opgelopen door de toepassing van geweld en dat er in enkele gevallen sprake is van emotionele schade en mentale stress. De klagers waren tevreden met het gesprek met de klachtbehandelaar en de nadere toelichting. Zij stemden ermee in dat hun klacht meegenomen zou worden in een evaluatie van het politieoptreden. Met als doel om van klachten te leren om daarmee bewustwording van het handelen te vergroten. Het grootste gedeelte van de klagers waarmee gesproken is, heeft aangegeven dat hun klacht als afgedaan beschouwd kan worden. Dat geldt niet voor drie personen, die hebben besloten om aangifte te doen.

4.5 Aangiften

Datum/plaats	Categorie	Status
8 mei, Rokin	Geweld door politie (wapenstok)	Aangifte is opgenomen. Het onderzoek loopt.
8 mei, Rokin	Geweld door politie (wapenstok)	Aangifte is opgenomen. Het onderzoek loopt.
8 mei, Rokin	Geweld door politie (wapenstok)	Aangever heeft zich medio oktober gemeld. Het is nog niet gelukt om de persoon te bereiken voor het inplannen voor het doen van aangifte.
8 mei, Rokin	Geweld door politie	Aangifte is eind oktober opgenomen en moet nog met OM worden besproken.

NB. Drie klachten zijn aangiften geworden. Eén aangifte is separaat van de klachtenprocedure binnengekomen en opgenomen.

5. Sit-in Maagdenhuis 9 mei

5.1 Verloop van de demonstratie

- Rond 16:00 uur kwam er informatie binnen dat op sociale media opgeroepen werd om te gaan demonstreren op het Roeterseiland. Het betrof een solidariteitsdemonstratie tegen de UvA, die door de inzet van de politie, geweld heeft gebruikt tegen haar eigen studenten.
- Bij het Roeterseiland waren rond 18:00 uur ongeveer 1.000 personen aanwezig. Ze riepen leuzen als 'Shame on UvA', 'Free Palestine' en 'The people united will never be defeated'. Richting politie klonk boegeroep. De ME was aanwezig om escalatie te voorkomen en te zorgen dat demonstranten het afgesloten deel van het UvA-terrein niet op gaan. Het geheel verliep daar rustig.
- Op enig moment verplaatste de groep zich richting het Rokin en daarna naar het Spui. Bij het dynamische gedeelte was de groep uitgegroeid tot 1.500 à 2.000 personen.
- Op het Spui poogde een groep het Maagdenhuis te blokkeren, maar dat mislukte door ingrijpen van de ME. Enkele momenten daarna werd het grimmig. Demonstranten probeerden een busje van de politie weg te duwen waarna de ME een kleine charge uitvoerde. Een politieauto werd beklad en banden zijn lek gestoken.
- Bij het Maagdenhuis werd vervolgens een sit-in gehouden door ongeveer 800 personen.
- Ondertussen was er contact geweest met de organisator van de solidariteitsdemonstratie waarbij afspraken werden gemaakt over het verloop van de demonstratie. Na het houden van wat speeches gingen de demonstranten omstreeks 22:00 uur weg, wel met de mededeling om de volgende dag weer terug te komen.
- Drie personen zijn aangehouden voor opruiing en belediging.
- Er is gedurende deze inzet één peloton ME ingezet.

5.2 Geweldsmeldingen

Het is kort onrustig geweest, waarbij de aanwezige ME gebruik heeft gemaakt van de lange wapenstok, om te voorkomen dat demonstranten op het bordes konden komen van het Maagdenhuis. Een vijftal politiemedewerkers heeft geweld toegepast. De inzet van de politie was noodzakelijk om de orde te herstellen.

5.3 Toetsing geweldsmeldingen

De geweldsaanmeldingen van 9 mei zijn binnen 48 uur aan de hulpofficier van justitie gemeld. Vervolgens heeft de hulpofficier van justitie de feiten en omstandigheden van het toegepaste geweld beoordeeld. Hierbij heeft de hulpofficier van justitie onder andere videobeelden en social media bekeken. De hulpofficier van justitie heeft aangegeven dat het toegepaste geweld in verhouding staat tot het beoogde doel, namelijk het handhaven of herstellen van de openbare orde. Het politieoptreden is gefaseerd verlopen en er is helder en veelvuldig richting de demonstranten gecommuniceerd. Er zijn voorafgaand aan het geweld meerdere waarschuwingen gegeven. De beoordeling van de hulpofficier van justitie is dat de ambtenaren binnen het wettelijk kader en volgens de eisen van het vakmanschap hebben opgetreden. Daarmee voldoen de geweldsaanmeldingen aan het toetsingskader.

5.4 Klachten

Er zijn twee klachten over het politieoptreden op 9 mei ingediend. Eén klacht (geslagen door politie tijdens EHBO-werkzaamheden) is een aangifte geworden (zie 5.5). De andere klacht betreft geweld van politie tegen een persfotograaf. De Algemeen Commandant heeft een gesprek gevoerd met de fotograaf en hoofdredacteur. De klacht is afgesloten na dit gesprek. De Afdeling Communicatie heeft een bijeenkomst met PersVeilig¹² en journalisten georganiseerd om de werkwijze door te spreken waarbij de veiligheid van journalisten en voldoende vrije werkruimte voor politie centraal stond.

5.5 Aangiften

9 mei, Maagdenhuis	Geweld door politie (wapenstok)	Aangifte is opgenomen. Het onderzoek loopt.
9 mei, Rokin	Geweld door politie. Betreft persoon die is aangehouden.	Aangifte is opgenomen. Het onderzoek loopt.
9 mei, Rokin	Geweld door politie. Betreft persoon die is aangehouden.	Aangifte is opgenomen. Het onderzoek loopt.

NB. Er zijn twee klachten ingediend waarvan één klacht een aangifte is geworden. Voor de andere twee aangiften geldt dat deze separaat van de klachtenprocedure zijn opgenomen.

---

¹² PersVeilig is een gezamenlijk initiatief van de Nederlandse Vereniging van Journalisten, Het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren, de Politie en het Openbaar Ministerie en heeft tot doel de positie van journalisten te versterken tegen geweld en agressie op straat, op social media en tegen juridische claims.

6. Demonstratie Stadhuis 10 mei

6.1 Verloop van de demonstratie

- Deze demonstratie op 10 mei viel samen met de ingelaste vergadering van de gemeenteraad van Amsterdam met betrekking tot de recente demonstraties en bezettingen van UvA-locaties door pro-Palestijnse demonstranten. De oproep werd niet breed gedeeld. Zowel de raadsvergadering als de demonstratie zijn zonder noemenswaardige incidenten verlopen.
- Op 10 mei zijn geen geweldsmeldingen gedaan. De demonstratie is zonder incidenten verlopen. Er zijn ook geen klachten of aangiften ingediend.

7. Demonstratie Roeterseiland 13 mei

7.1 Verloop van de demonstratie

- Op maandag 13 mei werd op verschillende universiteiten een zogenaamde 'Walk-out' georganiseerd. Het betrof een initiatief van verschillende docenten van de UvA, in solidariteit met de pro-Palestina demonstranten, en als reactie op het, volgens hen, disproportionele geweldgebruik door politie van afgelopen week bij pro-Palestina demonstraties.
- In totaal werd door ongeveer 1.500 mensen buiten bij de universiteit gedemonstreerd.
- Na afloop van de officiële demonstratie drong een groep de UvA binnen en werden er tentjes opgezet. Het zou gaan om een groep van ongeveer 300 personen, waaronder studenten en demonstranten van wie een deel gezichtsbedekkende kleding droeg. De demonstranten hielden zich op verschillende verdiepingen op. Tijdens de bezetting zijn er grootschalige vernielingen gepleegd.
- De driehoek besloot dat het universiteitsgebouw moest worden ontruimd nadat de UvA aangifte had gedaan van erfvredebreuk.
- Voor de ingang stonden circa 100 demonstranten, die weigerde weg te gaan. De groep moest voor de hoofdingang verwijderd worden om te voorkomen dat er meer demonstranten het UvA-gebouw in zouden gaan en om ervoor te zorgen dat een onderzoek ingesteld kon worden naar de strafbare feiten die in het gebouw zouden hebben plaatsgevonden.
- De politie vorderde diverse keren via een megafoon dat demonstranten achteruit moesten en dat er anders geweld door politie zou worden gebruikt. Politie zag meerdere demonstranten met gezichtsbedekkende kleding en zelfgemaakte schilden. Met deze schilden belemmerden de demonstranten de politie in hun opdracht om vooruit te lopen en de hoofdingang te sluiten zodat er niet meer demonstranten naar binnen of naar buiten konden. De sfeer werd grimmig, er was veel vijandigheid jegens de politie. Er werd geen gehoor gegeven aan de veelvuldige waarschuwingen van de ME. Toen is door de politie geweld gebruikt.
- Niet veel later werd nogmaals geweld gebruikt. Een politievoertuig werd door demonstranten in zijn doorgang belemmerd. Demonstranten probeerden het voertuig te vernielen. Het politieoptreden was gericht op het ontruimen van de Nieuwe Achtergracht en het ontzetten van de politieauto. Er werd driemaal gevorderd via de megafoon in zowel in het Nederlands als het Engels dat demonstranten zich moesten verwijderen en dat er anders geweld zou worden gebruikt. Omdat de demonstranten mondeling reageerden, bleek dat zij de vorderingen goed hadden verstaan. Toen de demonstranten hier geen gehoor aan gaven, werd door de ME nadrukkelijk eerst met schilden geduwd voordat er geslagen werd met de lange wapenstok. De politie probeerde de demonstranten met zo min mogelijk geweld te verwijderen. Een aantal demonstranten werkte dusdanig tegen dat de politie toch genoodzaakt was geweld te gebruiken.
- Rond 16.00 uur verliet ongeveer 150 man de UvA en is deze groep samen met demonstranten van buiten naar het Oosterpark gegaan voor een openluchtcollege. Uiteindelijk heeft een groep van ongeveer 50 personen de reguliere pro-Palestina demonstratie op de Dam bijgewoond.
- De politie heeft tijdens het schonen van het gebouw geen personen meer aangetroffen in de UvA.
- In totaal zijn er die dag twee verdachten aangehouden.
- Er is op deze dag één peloton ME, twee groepen AE en twee groepen Netwerkenheid ingezet.

7.2 Geweldsmeldingen 13 mei

Er is door de politie bij deze inzet gebruik gemaakt van de wapenstok tegen grote spiergroepen en duwen met schild. Het aantal politiemedewerkers dat geweld toepaste op de genoemde locaties en tijd is 41.

7.3 Toetsing geweldsmeldingen

- Eén incident krijgt de nodige aandacht in de media en is belangrijk hier te benoemen. Op een video is te zien dat een demonstrant achteruitdeinst tegen de muur van het UvA-gebouw bij de hoofdingang. Met een afwerend gebaar probeert hij de lange wapenstok van de ME'er tegen te houden. De demonstrant duikt in elkaar en de politiemedewerker blijft slaan. Een andere politiemedewerker komt tussenbeide en geleidt de demonstrant weg.
- De hulpofficier van justitie is tijdens het grootschalig optreden door de sectiecommandant ME gebeld dat een politiemedewerker te veel klappen had gegeven. De hulpofficier heeft de feiten en omstandigheden van het toegepaste geweld beoordeeld en geconcludeerd dat dat de politieambtenaar niet binnen het wettelijk kader en volgens de eisen van het vakmanschap heeft opgetreden. Daarmee voldoet deze geweldsaanwending niet aan het toetsingskader. Dat vond de politiemedewerker zelf ook. Dat had anders moeten. In deze casus zijn de daarvoor bedoelde interne leercirkels gelijk opgepakt¹³. De politiemedewerker heeft ook reflectie getoond op zijn optreden.
- Er waren onvoldoende aanknopingspunten om dit incident conform de procedure door de commissie geweldsaanwending te laten toetsen. De politie heeft geen letsel kunnen vaststellen, er is geen klacht ingediend en er was voldoende reflectie op het eigen optreden. Derhalve de casus afgedaan als geweldsmutatie.
- Het overig geweld op 13 mei is toegepast binnen het wettelijke kader en volgens de eisen van het vakmanschap. Daarmee voldoet dit geweld aan het toetsingskader. Doel van het toegepaste geweld was het handhaven van de openbare orde en het afwenden van geweld gericht tegen politiemedewerkers. Er is driemaal gevorderd dat demonstranten zich moesten verwijderen en dat er anders geweld zou worden gebruikt. Het betrof een politieoptreden onder lastige omstandigheden.

7.4 Klachten

Er is één klacht ingediend door een persoon die zag hoe twee van zijn of haar vrienden door de ME zijn geslagen. De Algemeen Commandant heeft hen uitgenodigd voor een persoonlijk gesprek. De klacht is na het gesprek afgedaan.

---

¹³ De politie kan naar aanleiding van een beoordeling een kleine of een grote leercirkel instellen. Het bespreken en/of beoordelen van geweld leidt in de praktijk tot allerlei vormen van leercirkels, afhankelijk van de leerpunten. Die kunnen de individuele politiemedewerker betreffen maar ook gelden voor anderen en bijvoorbeeld leiden tot extra aandacht in de reguliere trainingen. Onder andere leidinggevend en docenten hebben hier een rol in. Dit past binnen het doel van de Stelselherziening Geweldsaanwending Opsporingsambtenaar om meer ruimte te creëren voor leren en reflecteren op geweldgebruik.

8. Bevindingen

De periode van 6 tot en met 13 mei betrof een ongekende week met veel politie-inzet, conflict en wrijving. Er is bij alle demonstraties in deze periode geprobeerd deze vreedzaam tot een einde te brengen. Veel demonstranten, politiemedewerkers en omstanders zijn geschrokken van het geweld over en weer. In de voorgaande hoofdstukken is beschreven hoe de politie heeft gehandeld bij de demonstraties begin mei, welk geweld is toegepast en welke klachten en aangiften zijn ingediend, en welk oordeel daarover heeft plaatsgevonden. Dat heeft een aantal bevindingen opgeleverd die hieronder zijn weergegeven.

8.1 Politieoptreden

- Wat de politie die week en ook in de weken daarna heeft gezien, is een vermenging van vreedzame demonstranten met actievoerders, die andere motieven hadden zoals openlijke geweldpleging tegen politie en goederen. De actiemethoden vertoonden veel gelijkenis met die van extreemlinkse en/of anarchistische groepen. Er is sprake van een verbinding tussen de anarchistische groepen en pro-Palestina groepen. Linksradicale platforms hebben online een belangrijke rol gespeeld bij de mobilisering van activisten rond de universiteitsbezettingen en demonstraties. De politie kreeg geen contact met een grote groep demonstranten, wat uitzonderlijk is. De protesten van deze actievoerders leken in hoge mate gecoördineerd en voorbereid te zijn. De strategie van deze actievoerders was gericht op het kapen en verstoren van vreedzame demonstraties. Consequentie hiervan is dat het punt dat de vreedzame demonstranten wilden maken, verloren is gegaan door de kaping van de demonstraties door niet-vreedzame demonstranten.
- De UvA-demonstraties zijn vooraf niet aangemeld, waardoor de politie minder tijd had om deze te faciliteren en met de organisator in overleg te treden. Desondanks is de politie de voorbereidingen zo snel mogelijk gestart. Voor alle demonstratiedagen is een Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden opgezet met daarin verschillende functionarissen met specifieke aandachtsgebieden, zoals informatie, mobiliteit en ordehandhaving. In de korte voorbereiding zijn diverse risico's en punten van aandacht benoemd, waarmee in de uitvoering zoveel mogelijk rekening mee is gehouden.
- Er moest lang gewacht worden voordat kon worden gestart met de uitvoering van het optreden. Daaraan lagen diverse redenen ten grondslag zoals de problemen met de verlichting, het wachten op bijstand van andere eenheden en het wachten op de aangifte door het CvB wat ook gevolgen had voor de besluitvorming door de driehoek.
- Een van de punten van kritiek op het optreden was dat de politie onvoldoende onderscheid maakte tussen de vreedzame demonstranten en de groep die geweld gebruikte. Hierover zijn ook diverse klachten ingediend. Voordat de politie gaat optreden, worden de demonstranten diverse keren gewaarschuwd zodat ze de gelegenheid hebben om zelf de inmiddels op last van de burgemeester beëindigde demonstratie te verlaten. Tijdens hectische situaties zoals die hebben plaatsgevonden tussen 6 en 13 mei is het voor de politie onmogelijk om onderscheid te maken tussen de verschillende groepen demonstranten, maar ook omstanders.
- Een ander kritiekpunt was dat de demonstranten de diverse waarschuwingen van de politie niet hadden gehoord. Daardoor schrokken demonstranten van het geweld door de politie. Het uitgangspunt is dat er door de politiemedewerkers altijd gecontroleerd wordt of het vorderen (in het Nederlands en vaak ook in het Engels) van diverse kanten te horen is. Gelet op dit kritiekpunt van de demonstranten is het belangrijk dat het vorderen nog beter hoorbaar wordt

en ook in het Engels wordt uitgesproken zodat het zeker is dat alle demonstranten bereikt worden.

- Demonstranten hadden ook kritiek op het in hun ogen buitensporig geweldgebruik door de politie. In Amsterdam zijn we heel wat demonstraties gewend. Soms moet de politie hierbij ingrijpen om de openbare orde te herstellen of strafbare feiten te beëindigen. De omvang van het verzet en het geweld door de politie in mei waren hoogst uitzonderlijk. De ontruiming gingen er soms hard aan toe en de beelden van die confrontaties zijn ingrijpend. In enkele hierboven beschreven gevallen heeft de politie onnodig geweld ingezet. Dit had niet moeten gebeuren en de politie zet erop in dit in de toekomst te voorkomen. Het trieste van dit alles is dat er alleen maar verliezers achterblijven: vreedzame studenten, demonstranten, de politie zelf en mensen die naar de beelden kijken op het nieuws. Niemand kan hier een goed gevoel aan overhouden.
- Diverse personen geven in hun klacht aan dat ze op een gegeven moment bij de demonstratie op het Rokin op 8 mei weg wilden gaan of gehoor wilden geven aan de vorderingen, maar in de massa geen kant op konden en/of door de politie werden voortgedreven, ook als ze dit aan de politie lieten weten. Op 8 mei werd de sfeer op het Rokin behoorlijk grimmig, met name vooraan de demonstratie. Achteraan was de sfeer anders en hadden demonstranten niet gelijk door wat er vooraan gebeurde. Toen de politie in opdracht van het gezag optrad, verraste dit de demonstranten die zich achteraan bevonden. Daarbij waren er ook passanten die onbedoeld in een politieoptreden terecht kwamen, geen kennis hadden van de eerdere escalaties en hebben aangegeven niet voldoende duidelijkheid en tijd te hebben gehad om zich te onttrekken aan het politieoptreden. Dit is een belangrijk leerpunt dat bij een volgend optreden meegenomen zal worden.
- Politieagenten wordt bij het gebruik van de wapenstok aangeleerd te slaan op de grote spiergroepen (benen en armen). Klagers geven aan dat de politie ook op hoofd en schouders heeft geslagen. Aangezien mensen altijd in beweging zijn, kan een klap van een wapenstok onbedoeld op andere lichaamsdelen terechtkomen. Dit is heel vervelend voor betrokkenen.
- Tenslotte is het belangrijk duidelijker met demonstranten te communiceren over wat de taak van de politie is bij demonstraties, hoe die taak ingevuld wordt en wat over en weer van elkaar wordt verwacht om misverstanden te voorkomen. Als een organisator een kennisgeving doet, kan een gesprek hierover plaatsvinden en mogelijk bijdragen aan wederzijds begrip.

8.2 Geweldsmeldingen

In de periode van 6 tot en met 13 mei is er veelvuldig geweld door de politie toegepast. Het gaat hierbij om zowel geweld tegen de demonstranten, als om geweld tegen de opgeworpen barricades. Alle geweldsmeldingen zijn door de hulpofficier van justitie bekeken en beoordeeld¹⁴.

---

¹⁴ Er wordt voor de beoordeling van het geweld gewerkt met een toetsingskader dat gericht is op het wettelijk kader van artikel 7 Politiewet en de Ambtsinstructie (rechtmatigheid). Het wettelijke kader is 1. Rechtmatige uitoefening van je bediening, 2. Het doel rechtvaardigt het toegepaste geweld, mede gelet op de hieraan verbonden risico's en gevaren, 3. Aan het geweld is zo mogelijk een waarschuwing voorafgegaan, 4. Subsidiariteit: het toegepaste geweld is het minst ingrijpende middel, 5. Proportionaliteit: het toegepaste geweld staat in verhouding tot het beoogde doel, 6. het geweldmiddel is afgegeven, de politieambtenaar is getraind in het toepassen van geweld en de Ambtsinstructie en Politiewet zijn nageleefd). Ook wordt gekeken naar de eisen van vakmanschap, te weten respectvol, voorspelbaar en betrouwbaar, de-escalierend, zorgvuldig, moedig maar niet overmoedig.

Voor de beoordeling van het geweld wordt gewerkt met een toetsingskader dat gericht is op het wettelijk kader van artikel 7 Politiewet en de Ambtsinstructie (rechtmatigheid). Het wettelijk kader is: 1. Rechtmatige uitoefening van je bediening, 2. Het doel rechtvaardigt het toegepaste geweld, mede gelet op de hieraan verbonden risico's en gevaren, 3. Aan het geweld is zo mogelijk een waarschuwing voorafgegaan, 4. Subsidiariteit: het toegepaste geweld is het minst ingrijpende middel, 5. Proportionaliteit: het toegepaste geweld staat in verhouding tot het beoogde doel, 6. het geweldmiddel is afgegeven, de politieambtenaar is getraind in het toepassen van geweld en de Ambtsinstructie en Politiewet zijn nageleefd). Ook wordt gekeken naar de eisen van vakmanschap, te weten respectvol, voorspelbaar en betrouwbaar, de-escalierend, zorgvuldig, moedig maar niet overmoedig.

De beoordeling van de geweldsmeldingen door de hulpofficier van justitie gebeurt om meer zicht te krijgen op hoe vaak, waarom en op welke wijze geweld wordt toegepast en om verantwoording af te leggen. Maar ook om kritisch te kijken naar het eigen optreden en daarvan te leren. Het gebruikte geweld is conform de geldende wetgeving gemeld en beoordeeld. Waar nodig zijn de leercirkels doorlopen. Het lerend vermogen van de organisatie en van individuele politiemensen is essentieel en krijgt met nadruk veel aandacht in de nasleep van confrontaties. Zie verder bijlage 3.

8.3 Toetsing geweldsmeldingen

De geweldsaanwendingen in de periode van 6 tot en met 13 mei zijn binnen 48 uur aan de hulpofficier van justitie gemeld. Vervolgens heeft de hulpofficier van justitie de feiten en omstandigheden van het toegepaste geweld beoordeeld. Hierbij zijn onder andere videobeelden en social media bekeken. In twee gevallen heeft de hulpofficier van justitie aangegeven dat het toegepaste geweld niet in verhouding staat tot het beoogde doel. Er hebben gesprekken met betrokkenen plaatsgevonden en er is gereflecteerd op het optreden. Dat is verwerkt in een geweldsmutatie. Er was voorts geen aanleiding om een andere afhandeling te starten. De benodigde leercirkels zijn in deze gevallen doorlopen. Het overige politieoptreden is gefaseerd verlopen, gericht op het handhaven of herstellen van de openbare orde. Er is in de optiek van de politie helder en veelvuldig richting de demonstranten gecommuniceerd. Er zijn voorafgaand aan het geweld meerdere waarschuwingen gedaan. De beoordeling van de hulpofficier van justitie is dat de ambtenaren binnen het wettelijk kader en volgens de eisen van het vakmanschap hebben opgetreden. Daarmee voldoen deze geweldsaanwendingen aan het toetsingskader. Zie ook bijlage 3.

8.4 Klachten

Wanneer burgers vinden dat zij niet naar behoren zijn behandeld door een politieambtenaar kunnen zij een klacht indienen. Een procedure die de burger het recht geeft om te klagen over het politieoptreden en waarbij, als gesprekken met de klager en de betrokken medewerker geen bevredigend resultaat opleveren, een onafhankelijke klachtencommissie de politiechef adviseert over rechtmatigheid, professionaliteit en behoorlijkheid van het politieoptreden. De behandeling van de klacht heeft tot doel het vertrouwen van de burger in de politie te herstellen, het lerend vermogen van de politie te versterken, en/of het draagvlak van de politie te verbeteren. In bijlage 4 wordt nader ingegaan op de klachtprocedure.

In relatie tot de demonstraties zijn 59 klachten ingediend. Bij 35 personen daarvan ontbreekt het de klagers aan (in)direct belang aangezien zij niet bij de demonstraties aanwezig waren als demonstrant of omstander. Deze personen baseerden hun klacht op beelden van sociale media en TV. Het feit dat

deze personen geen direct of indirect belanghebbende waren, heeft ertoe geleid dat hun klacht niet in behandeling is genomen. De betrokkenen zijn hierover per brief geïnformeerd. Bij een groot deel van deze klachten werd eenzelfde tekst gebruikt, zie hieronder:

De afgelopen dagen heeft de politie onnodig en compleet onacceptabel de demonstrerende studenten neergeknuppeld. Zowel in Utrecht als in Amsterdam. Dit gaat tegen het recht van demonstreren in. De politie mag niet op kwetsbare lichaamsdelen slaan. De politie heeft onnodig vaak geslagen op de studenten waardoor bij velen onnodig letsel is ontstaan en psychische schade. Schandalig hoe de politie de kant van geweld kiest bij een demo tegen geweld. Schandalig! Deze mensen die zoveel geweld gebruiken horen niet bij de politie thuis en moeten ontslagen worden. Ik dien daarom een klacht in tegen al de agenten die hebben 'opgetreden' tegen de studenten en hun knuppel hebben gebruikt op de nachten 6, 7, 8 in zowel Amsterdam en als Utrecht. Ik eis vervolging en ontslag!

Er zijn 24 klachten van (in)direct betrokkenen ingediend, die aangeven fysieke en/of emotionele schade te hebben opgelopen. Deze personen zijn door de klachtbehandelaar gebeld. Hen is gevraagd wanneer zij tevreden zijn met de behandeling van hun klacht. Vier personen hebben hierop aangegeven aangifte te willen doen. 20 personen waren tevreden met het gesprek met de klachtbehandelaar en de nadere toelichting. Zij stemden ermee in dat hun klacht meegenomen zou worden in een evaluatie van het politieoptreden. Met als doel om van klachten te leren om daarmee bewustwording van het handelen te vergroten. De klagers zagen af van verdere behandeling van hun klacht.

Bij de ingediende klachten valt het volgende op.

- 23 personen geven aan fysiek letsel te hebben opgelopen. Meerdere van deze personen maken ook melding van emotionele schade.
- Eén persoon heeft een klacht ingediend vanwege mentale stress/emotionele schade.
- Het gemelde fysiek letsel bestond uit o.a. een breuk, kneuzingen, blauwe plekken, schaafwonden en bewustzijnsverlies. Naast fysiek letsel wordt ook melding gemaakt van een gescheurde trui en een vernielde telefoon.
- Het merendeel van de klachten gaat over het optreden op 8 mei. Een klacht ziet toe op het optreden van 6 mei. Op 8 mei gaat het vooral om twee momenten: rond 17.30 uur tijdens de ontruiming van de blokkades op het Binnengasthuisterrein en rond 22.00 uur bij de beëindiging van de demonstratie op het Rokin.
- Enkele personen geven aan dat buitensporig geweld door de politie is gebruikt tegen vreedzame demonstranten.
- Enkele personen geven aan dat voor de inzet van het geweld onvoldoende waarschuwing is gegeven.
- Volgens enkele personen maakt de politie nog onvoldoende onderscheid tussen de vreedzame demonstranten en meerdere groepen die geweld gebruikten.
- Meerdere personen geven aan dat ze op een gegeven moment weg wilden gaan van de demonstratie of gehoor wilden geven aan de vorderingen. Zij geven aan dat zij in de mensenmassa geen kant op konden en door de politie werden voortgedreven, ook als ze dit aan de politie lieten weten. Ze schrokken van het geweld door de politie.

Het gebruikte geweld is door individuen als heftig ervaren, zowel door de mensen tegen wie het

geweld werd gericht, als door de omstanders. In de meeste gevallen is het geweld van de politie goed toegepast en uitlegbaar. De politie kijkt wel kritisch terug op een aantal gevallen. Want een optreden kan weliswaar binnen de kaders vallen van wat mag, maar het kan toch de vraag oproepen of het ook op die manier nodig was. Met een aantal melders van klachten wil de politiefchef nog graag, samen met de dienstdoende Algemeen Commandant, in gesprek, zodat met de melder kan worden bezien waar de politie anders had kunnen handelen. De politiefchef spreekt ook nog met politiemedewerkers.

Er is door zowel de burgemeester als de politiefchef herhaaldelijk opgeroepen om geweldsaanwending door de politie te melden via een klacht en/of aangifte. De politie constateert over de periode van 6 mei tot 13 mei een beperkt aantal klachten en aangiften. Dat dit aantal beperkt is, concludeert de politie door het aantal klachten en aangiften te relateren aan de hoeveelheid personen die bij het politieoptreden in deze dagen aanwezig waren. Tegelijkertijd is elke persoon die zich genoodzaakt voelt om een klacht in te dienen of aangifte te doen er één te veel.

8.5 Aangiften

Er zijn zes aangiften gedaan en er wordt nog één aangifte opgenomen. Vier aangiften komen voort uit een eerder ingediende klacht. Drie aangiften staan los van de klachtenprocedure. De beoordeling van de aangiften door het OM zal bijdragen aan de vorming van een totaalbeeld, zowel ten aanzien van het politieoptreden als geheel als specifieke incidenten in het bijzonder.

8.6 Geweld tegen politieambtenaren

Tijdens de demonstraties in de week van 6 mei en maandag 13 mei is er ook geweld tegen de politie gebruikt. Er werd onder meer met stenen, een zelfgemaakte speer en zwaar vuurwerk (hierdoor is blijvende tinnitus opgelopen) gegooid en er zijn brandblussers gegooid en leeggespoten op leden van de ME. Daarnaast is er ammonia naar een politiemedewerker gegooid en is er geslagen met stokken. Hierdoor zijn in totaal tien politieagenten gewond geraakt, waarbij een politieagent blijvend letsel heeft opgelopen.

8.7 Afhandeling van aangehouden verdachten

Op 6 mei zijn in opdracht van het gezag 164 personen aangehouden, op 7 en 8 mei 36 personen, op 9 mei 3 personen en op 13 mei 2 personen. Door het OM is vervolging ingesteld ten aanzien van wie de verdenking was dat zij geweld tegen personen en/of goederen hebben gebruikt. Dit heeft geresulteerd tot een aantal veroordelingen, namelijk op 7 mei 2, op 8 mei 4 en op 9 mei 2. Het OM heeft daarnaast bekendgemaakt, dat alle zaken van de betogers, die in de nacht van 6 op 7 mei 2024 tijdens een protestkamp op het Roeterseiland op verdenking van erfvredebreuk waren aangehouden en van wie niet kon worden bewezen dat zij geweld tegen de politie hadden gebruikt, geseponeerd zijn. Bij de beoordeling van de zaken is door het OM vastgesteld dat aanhouding voor artikel 138 Wetboek van Strafrecht, op dat moment en gegeven de situatie, niet juist was. Het Roeterseiland is weliswaar een terrein van de UvA, maar omdat het ook een publiek toegankelijk gebied is, kan er geen sprake zijn van erfvredebreuk. Daarom heeft het OM nu besloten de zaken van de aangehouden personen te seponeren, omdat zij achteraf bezien onterecht als verdachte van erfvredebreuk zijn aangemerkt¹⁵.

¹⁵ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2024/09/13/zaken-verdenking-erfvredebreuk-pro-palestina-protestkamp-roeterseiland-geseponeerd>.

8.8 Schade protesten

Begin mei werd de schade door de UvA geschat op € 1,5 miljoen. Inmiddels is het definitieve schadebedrag voor de protesten op de UvA-campusen in mei en juni berekend op ruim € 4 miljoen. Schade die is ontstaan aan gemeente-eigendommen, en bij bedrijven of particulieren is niet in deze schatting meegenomen. Onder het totaalbedrag vallen het schoonmaken van gebouwen, het verwijderen van graffiti, het vervangen van koffieautomaten, meubilair, beveiligingscamera's en beeldschermen en ingegooide ruiten. Daarnaast is de bouw van de nieuwe Universiteitsbibliotheek vertraagd met financiële gevolgen. En er zijn extra kosten gemaakt voor het inhuren van beveiliging.

9. Leermomenten

Met deze rapportage geeft de politie openheid van zaken met betrekking tot de keuzes in het optreden en het aangewende politiegeweld en legt de politie ook publiekelijk verantwoording af over de toegepaste (geweld)bevoegdheden. Reflecteren op en leren van het politieoptreden is essentieel. In dit hoofdstuk zijn de leermomenten opgenomen naar aanleiding van het verloop van het politieoptredens, de beoordeling van het toegepaste geweld, de klachten, de aangiften en interviews met betrokken politiemedewerkers.

Politieoptreden

- Demonstranten gaven aan dat ze de waarschuwingen van de politie niet hadden gehoord. Het is belangrijk dat het vorderen nog beter hoorbaar wordt en in meerdere talen gebeurt zodat alle demonstranten bereikt worden. Er wordt op dit moment gebruik gemaakt van de megafoon van een commandovoertuig en/of een soundmaster (sterke mobiele megafoon). Tijdens de vordering wordt door politieambtenaren op verschillende plaatsen in en rond de demonstratie gecontroleerd of de vordering hoorbaar is. We gaan na of dit met technische middelen nog beter kan worden ondersteund. Politiemedewerkers blijven toetsen of de waarschuwing voor een politieoptreden voor de demonstranten ook achteraan in een demonstratie hoorbaar is.
- Een ander leermoment betreft het ontruimen van een terrein waar demonstranten zich bevinden, zeker als er tenten of andere faciliteiten zijn waar demonstranten zich buiten het directe zicht van de politie kunnen ophouden. Er zal in de toekomst meer tijd genomen worden en nog bedachtzamer opgetreden worden bij het ontruimen van tenten en andere faciliteiten. Dat gebeurt door in een briefing extra aandacht te besteden aan de instructie die politiemedewerkers meekrijgen voorafgaand aan een optreden.
- De UvA-demonstraties waren, op één na, vooraf niet aangemeld waardoor de politie niet veel tijd had om deze voor te bereiden. Dat betekende o.a. dat er een beroep is gedaan op bijstand van andere politie-eenheden. De inzet van de bijstand moet dan zo snel als mogelijk operationeel worden gemaakt. Dit moet in een zeer korte tijd gebeuren. De bijstand wordt uit het gehele land gehaald. De politie gaat onderzoeken in hoeverre de bijstand op een snellere en meer eenvormige wijze geïnformeerd kan worden over de situatie waarin zij terecht kunnen komen alsmede wat van hen verlangd wordt qua inzet. Dit geldt niet alleen voor de politie Amsterdam maar de politie als geheel werkt daaraan in het project Paraatheid 2.0.

Communicatie

- Belangrijk is ook de communicatie met demonstranten over wat de taak van de politie is bij demonstraties, hoe die taak ingevuld wordt en wat over en weer van elkaar wordt verwacht om eventuele misverstanden te voorkomen. Hierbij is het belangrijk om op te merken dat demonstranten een aantal rechten en plichten bij demonstraties hebben. Dit houdt onder andere in dat zij bij een vordering van het bevoegd gezag om te vertrekken van demonstranten verwacht wordt dat zij daar gehoor aan te geven. Indien dat niet gebeurt, kan en mag men verwachten dat na een aantal vorderingen, gefaseerd geweld toegepast zal worden. Het contact met de organisator is hierbij van groot belang.
- Het is de politie tijdens een aantal demonstraties niet gelukt goed contact te leggen met demonstranten. Het is wenselijk dat een organisator voorafgaand aan een demonstratie een kennisgeving doet. De politie zal blijven investeren in het contact leggen met de organisator van een demonstratie om vooraf gestelde kaders en richtlijnen helder te communiceren.

- De Afdeling Communicatie heeft naar aanleiding van een klacht van een journalist tegen wie politiegeweld was gebruikt (zie 5.4) een bijeenkomst met PersVeilig en journalisten georganiseerd om de werkwijze door te spreken waarbij de veiligheid van journalisten en voldoende vrije werkruimte voor de politie centraal stond.

Geweldsregistratie en beoordeling

- Er hebben twee incidenten plaatsgevonden, die niet aan het toetsingskader geweldsaanwending voldoen. In het beoordelingsproces door de hulpofficier van justitie speelt het toetsingskader een belangrijke rol. Het toetsingskader bevat een wettelijk kader en een aantal vastgestelde vakmanschapseisen. De hulpofficier van justitie heeft de mogelijkheid een geweldmutatie om te zetten in een geweldsregistratie. Een geweldsregistratie in plaats van geweldsmutatie vindt plaats ingeval van overlijden, letsel met meer dan geringe betekenis, gebruik van een vuurwapen of als de hulpofficier van justitie meent dat het toegepaste geweld daar aanleiding toe geeft. Een geweldsregistratie kan ook aan de orde zijn als er duidelijke leermomenten zijn. Een geweldsregistratie betekent overigens niet per definitie dat het toegepaste geweld niet conform het toetsingskader is. De hulpofficier van justitie heeft tijdens de UvA-protesten niet gemeend dat er aanleiding was voor een geweldsregistratie, waardoor de commissie geweldsaanwending (inclusief externe commissieleden) niet in positie komt. Terugkijkend is de politie van mening dat het bij een aantal geweldsaanwendingen van meerwaarde was geweest om deze voor advies aan de commissie geweldsaanwending voor te leggen. De politie zal bezien of ten aanzien van grootschalige optredens eerder het advies van de commissie zal worden gevraagd.

Welwillende demonstranten versus relschoppers

- Gedurende de optredens is het de politie niet altijd gelukt te differentiëren tussen goedwillende demonstranten en kwaadwillende relschoppers. Tijdens de optredens die in deze rapportage besproken zijn, maar ook in de maanden daarna, ziet de politie dat er een onderscheid is tussen goedwillende demonstranten en kwaadwillende relschoppers. Het is belangrijk dat de politie demonstraties zo goed mogelijk faciliteert en de vreedzame demonstranten zoveel mogelijk scheidt van relschoppers, zodat wanneer er wordt ingegrepen tegen een kleine groep relschoppers kan worden voorkomen dat de gehele demonstratie moet worden ontbonden. Hoewel zoveel mogelijk wordt geprobeerd dit onderscheid te maken, is dit niet altijd operationeel uitvoerbaar. Contact met de organisator voorafgaand aan een demonstratie kan eraan bijdragen om dit onderscheid te maken en het politieoptreden hierop zo goed mogelijk voor te bereiden.

10. Conclusie

Het demonstratierecht is essentieel in een democratische rechtsstaat en stelt mensen in staat om zich samen met anderen uit te spreken en mee te doen aan het publieke debat. Dat houdt in dat het uiten van ideeën, kritiek of standpunten – juist ook als deze afwijken van de meerderheid – beschermd moet worden. Amsterdam en haar politie hebben dit demonstratierecht zeer hoog in het vaandel staan.

De periode van 6 tot en met 13 mei betrof een ongekende week met veel politie inzet, conflict en wrijving. Er is bij alle demonstraties in deze periode geprobeerd deze vreedzaam tot een einde te brengen. Dat is niet gelukt. Wat begon als vreedzame protesten, sloeg om in onveilige situaties met verstoringen van de openbare orde en strafbare gedragingen als gevolg. Het was voor de driehoek noodzakelijk om hiertegen op te treden. De politie heeft daarbij geweld toegepast tegen de demonstranten. Het verloop van de demonstraties heeft veel aandacht in de (sociale) media gekregen, waarbij vooral het politieoptreden en het toegepaste geweld onderwerp van de discussie is. Elke geweldsinzet binnen de politie wordt vastgelegd en beoordeeld. Dit gebeurt om meer zicht te krijgen op hoe vaak, waarom en op welke wijze geweld wordt toegepast en om verantwoording af te leggen. Als dat geweld niet rechtmatig is, moet er mogelijk een correctie volgen. In twee gevallen werd geoordeeld dat het geweld niet conform het toetsingskader is toegepast. In de overige gevallen was het toegepaste geweld wel conform dit kader. De klachten en aangiften omtrent het politieoptreden zijn in behandeling genomen en de leerpunten daaruit zijn benoemd en zullen bij de voorbereiding en briefings van politieoptredens worden meegenomen.

Overheidsgeweld is nooit een rustig bezit. De politie begrijpt dat mensen emoties ervaren en vragen hebben als de politie geweld toepast en als mensen gewond raken na een politieoptreden. De politie is zich bewust van de fysieke en mentale gevolgen voor demonstranten tegen wie geweld is gebruikt en betreuren het als mensen daar nog last van hebben. In Amsterdam vinden veel demonstraties plaats en soms moet de politie ingrijpen om de openbare orde te herstellen of strafbare feiten te beëindigen. Over het algemeen gaat dat heel goed en verlopen demonstraties vrijwel altijd vreedzaam. De politie zal alles in het werk blijven stellen om demonstraties in deze stad mogelijk te maken.

Bijlagen

1. Interviews politiemedewerkers

Voor deze reflectie zijn naast het raadplegen van de journaals diverse direct betrokken politiemedewerkers (Algemeen Commandant, Hoofd Orde Handhaving, Hoofd Handhaven Netwerken, Pelotons- en sectiecommandanten ME, Verkenning, Hoofd Opsporing, hulpofficier van justitie) benaderd. Aan hen is gevraagd wat er is gebeurd, hoe zij erop terugkijken, wat er in het vervolg anders of beter kan. Hieronder zijn enkele rode draden opgenomen uit de interviews. In dit hoofdstuk is alleen het perspectief van de politiemedewerkers opgenomen en niet van andere betrokkenen bij de UvA-protesten.

1.1 Voorbereiding en uitvoering

- Demonstraties worden steeds vaker niet vooraf aangemeld, waardoor de gemeente en politie minder tijd hebben om een demonstratie te faciliteren.
- Die eerste week gebeurde er ontzettend veel, waarbij de ontwikkelingen elkaar snel opvolgden in soms chaotische situaties. De politie is vooral bezig geweest met het handelen in acute situaties. Tijd voor evaluatie of reflectie was er niet.
- De voorbereiding en uitvoering zijn goed verlopen, zeker gelet op de omstandigheden. Er moest wel lang gewacht worden voordat kon worden gestart met de uitvoering van het optreden. Diverse redenen lagen daaraan ten grondslag zoals de problemen met de verlichting, het wachten op bijstand van andere eenheden en het wachten op de aangifte door het CvB wat ook gevolgen had voor de besluitvorming door de driehoek.
- De brede ervaring met de protesten heeft de politie geleerd dat vroegtijdig en adequaat ingrijpen escalatie kan voorkomen. Door tijdig te interveniëren kan veranderend sentiment en het aansluiten van anderen, mogelijk meer radicale en externe personen en/of groepen, worden voorkomen. Het is van belang om hieraan vast te houden, een helder ultimatum te handhaven en niet te wijken voor druk, intimidatie of geweld.
- De manier van actievoeren bepaalt hoe de politie optreedt. Actievoerders die zichzelf insluiten met zwaar materieel, barricades opwerpen en van plan zijn bakstenen naar de politie te gooien, vergen een andere aanpak dan demonstranten die op de Dam vreedzaam protesteren.

1.2 Demonstranten

- Er is een ontwikkeling te zien op het gebied van de openbare orde en veiligheid rondom demonstraties. Steeds vaker staan bij demonstraties partijen lijnrecht tegenover elkaar. De gemoederen kunnen daarbij flink oplopen. De politie wordt hierbij niet zelden vijandig bejegend. De mate van gewelddadig protest was uitzonderlijk.
- Naast vreedzame demonstranten waren er ook veel (goed georganiseerde) actievoerders die bewust de grenzen van de wet opzochten of overschreden om hun punt te maken. Ze negeerden daarbij bewust de spelregels (voorwaarden) bij demonstraties. Dit gaat ten koste van de veiligheid en de openbare orde.
- Wat begon als een demonstratie, leidde tot een bezetting van universitaire gebouwen waar enorme vernielingen zijn aangericht. Er zijn van tevoren stenen uit de straat gehaald en die lagen klaar in de dakgoot om de politie mee te bekogelen. Er zijn kunstwerken van het dak afgegooid om de barricades te versterken. Het hele terrein is gebarricadeerd. Daar wonen ook mensen die niet meer konden weggemen. Op dat moment is het voor de politie geen demonstratie meer.

- In veel situaties is praten het beste middel om iets gedaan te krijgen. Hier was echter geen sprake meer van een situatie waarin dit mogelijk was. Praten lukte niet meer en er werd ook niet meer geluisterd. Er was tevens sprake van uitzonderlijk geweld puur gericht tegen de politie.
- Het is zeer betreuenswaardig dat een vreedzame demonstratie, waaraan volop ruimte werd gegeven, door een bepaalde groep aangegrepen wordt om dwingend en intimiderend gedrag dat niet past bij vreedzame demonstraties te vertonen en dit bij anderen aan te moedigen.
- De politie zou hebben opgetreden tegen alleen maar vreedzame demonstranten. De demonstranten waren echt niet allemaal vreedzaam. Er was duidelijk sprake van openlijke geweldpleging. De UvA heeft aangegeven dat er anderhalf miljoen euro schade is, maar dat is zeker nog niet alles.
- Wat de politie die week en ook in de weken daarna heeft gezien, is een vermenging van vreedzame demonstranten met actievoerders die andere motieven hadden. De protesten van deze actievoerders leken in hoge mate gecoördineerd en voorbereid te zijn. We hebben grote vreedzame groepen studenten en ook docenten gezien, maar daar sloten zich groepen bij aan waarbij uit het gedrag bleek dat zij andere motieven hadden, zoals een bewuste confrontatie met de politie.
- De strategie van de actievoerders was gericht op het kapen van vreedzame demonstraties voor andere doeleinden, waaronder het bewust toepassen van geweld tegen de politie. Bepaalde groepen grepen de demonstraties aan om het politieapparaat te overbelasten en daarmee de inzetbaarheid van de politie te beïnvloeden.
- Wat zorgelijk is dat het publiek verandert. Politie komt vaker en sneller in een situatie dat er geweld gebruikt wordt. Het lukt niet altijd om in verbinding te blijven. In de week van 6 mei was het voor de Netwerkeenheid en/of wijkagenten niet tot nauwelijks mogelijk om contact te maken met de demonstranten. Dat is in Amsterdam uitzonderlijk. De politie staat doorgaans in goed contact met demonstranten.
- Bij de UvA-demonstraties droegen veel demonstranten gezichtsbedekkende kleding¹⁶. Het is voor de politiemedewerkers belangrijk om tijdens een demonstratie te kunnen communiceren met de demonstranten. Wanneer iemand gezichtsbedekking draagt, is dat moeilijk, en het zet direct de toon. De politie kan bovendien niet in kaart brengen welke demonstranten strafbare feiten plegen. Relschoppers blijven zo anoniem en zijn lastig op te sporen.
- Uit informatie kwam naar voren dat demonstranten gezichtsbedekkende kleding zouden dragen omdat dit zou voorkomen dat zij een CTER-notering van de politie krijgen. Demonstranten ontvangen geen CTER-notering. De afdeling CTER (Contraterrorisme, Extremisme en Radicalisering) van de politie onderzoekt incidenten, waar sprake is van radicalisering of extremisme.
- Het feit dat verschillende groepen samenkomen heeft een aanzuigende werking op demonstranten, die hele andere bedoelingen hebben. De vraag is of organisatoren van demonstraties daar voldoende van op de hoogte zijn.
- Actievoerders riepen de demonstranten op niet met de pers te praten want de media zou het geweld bagatelliseren. Het is de media erg moeilijk gemaakt hun werk goed te doen. Het is juist goed als journalisten verslag kunnen doen van wat er bij een demonstratie gebeurt.
- Politie ziet dat activistische groepen met uiteenlopende sociale agenda's in toenemende mate samenwerken om hun organisatie- en mobilisatiekracht te vergroten. Opvallend is dat het

---

¹⁶ Het is niet verboden in de openbare ruimte gezichtsbedekkende kleding te dragen. Dat is het wel als dit gepaard gaat met gedragingen met het kennelijke doel om de orde te verstoren of strafbare feiten te plegen.

voornamelijk een manifestatie van extreemlinks lijkt te zijn binnen het verweven activisme. Het lijkt erop dat de groeperingen actief op zoek zijn naar een gemene deler in hun protesten. De verwevenheid was ook bij de studentenprotesten bij de UvA zichtbaar.

1.3 Politieoptreden

- Voorafgaand aan het politieoptreden is de actievoerders herhaaldelijk de kans gegeven de plek te verlaten en is gewaarschuwd dat de politie zou gaan optreden. Als na meerdere vorderingen en waarschuwingen het besluit wordt genomen om te ontruimen en demonstranten zijn dan nog niet uit zichzelf weggegaan, dan is wat naïef om te denken dat de politie tijdens het optreden nog onderscheid kan maken tussen vreedzame demonstranten of gewelddadige actievoerders. Dan heeft het ook geen zin om met je handen omhoog te blijven staan, je had al eerder weg moeten zijn. Mensen worden van tevoren echt genoeg gewaarschuwd.
- Er waren diverse vragen over waarom de politie ging slaan op tenten, zonder dat ze wisten of er mensen in zaten. De demonstranten kregen vooraf de kans hun actie zelf te stoppen. Toen ze dat niet deden, volgde een waarschuwing voordat de politie optrad. Aan het geweld gaan meerdere waarschuwingen vooraf. Het doel van het optreden van de ME was het terrein te ontruimen. Dat betekent ook het controleren of actievoerders zich ophouden in tenten of dat er geen andere zaken in de tenten zijn verstopt die een gevaar vormen voor de veiligheid van de politiemedewerkers. Daarom is er met de lange wapenstok gepord/geslagen en zijn tenten opgetild.
- Geweldstoepassing door de politie ziet er altijd heftig uit, maar toch moeten politieagenten soms geweld gebruiken om henzelf of andere mensen veilig te houden. Dat neemt niet weg dat het gebruikte geweld door individuen als heftig ervaren kan zijn, zowel door de mensen tegen wie het geweld was gericht, als door omstanders.
- Door het ontstaan van wanordelijkheden verdween het doel van de demonstratie uit beeld.
- Op maandag 6 mei rond 20.30 vond er een confrontatie tussen groepen plaats waarbij geweld en vuurwerk is gebruikt. Een groepje gemaskerde personen met fakkels stelden zich agressief op en wilden vechten. Ze zijn door omstanders uit elkaar gehaald. Binnen een paar minuten werden de indringers door actievoerders van het terrein verdreven. Daarmee verplaatsten de gevechten zich buiten de barricades. Daar gingen mannen in sjaals met latten de tegendemonstranten te lijf. Dit speelde net buiten het terrein op de Nieuwe Prinsengracht. Er is daarna ook een vlag in brand gestoken door de pro-Palestina demonstranten. Toen het gebeurde, was het niet bekend wie de initiator was in het conflict. Er gebeurde ook erg veel op dat moment, het was een chaotische situatie. Het OM onderzoekt of er aanknopingspunten zijn voor vervolging van deze personen.

1.4 Interviewleidraad

De onderstaande vragen zijn als leidraad gebruikt voor de interviews met politiemedewerkers.

1. Algemeen
  - Wanneer werd jij bij deze demonstratie betrokken en wat was jouw rol?
  - Hoe kijk jij nu persoonlijk terug op het geheel (voorbereiding en uitvoering)?
  - Wat vind je, in algemene zin, van het functioneren van de politie t.a.v. demonstraties?
  - Welke taak heeft de politie bij de voorbereiding op een demonstratie en wat zijn haar bevoegdheden tijdens een demonstratie?
  - Is er afgeweken van de gebruikelijk handelwijze bij demonstraties?

- 2 Hoe prepareert de politie zich in het algemeen op de komst van demonstraties?
  - In hoeverre waren we geprepareerd op deze demonstraties?
  - Wat was jouw rol bij de hierbij?
  - Wat ging hierin goed?
  - Wat zou anders kunnen en wat zou je in het vervolg graag bij demonstraties terug willen zien?
- 3 Welke informatie is nodig voor een adequate preparatie en was die informatie beschikbaar?
  - Over welke informatie had jij de beschikking?
  - Welke informatie heb je gemist?
- 4 Was voldoende duidelijk wat gemeente, organisator en politie van elkaar mochten verwachten?
  - In hoeverre zijn alle afspraken (algemeen en specifiek) duidelijk?
  - Op welke wijze zijn afspraken of verwachtingen van elkaars taken en verantwoordelijkheden vastgelegd?
  - Zou hier meer duidelijkheid en/of bekendheid in aangebracht kunnen worden?
- 5 Wanneer is het aan de overheid om handhavend op te treden?
  - Wat moet er gebeuren als de organisator zijn rol, taken en verantwoordelijkheden niet oppakt of zich niet houdt aan de gemaakte afspraken?
  - Waren er scenario's uitgedacht en beschikbaar? En zo ja waren deze met organisatie en gezag besproken?
- 6 Welke interventies waren er mogelijk in de aanloop naar en tijdens de demonstraties?
  - Waren deze interventies vooraf ook bekend en of voorbereid?
  - Waren voor het uitvoeren van deze interventies de juiste mensen en middelen beschikbaar?
- 7 Hoe kijk je terug op het politieoptreden tijdens de demonstraties?
  - Wat ging goed en wat kan beter?
- 8 Hoe kijk je terug op het toegepaste geweld tijdens de demonstraties?
  - Hoe lopen de procedures m.b.t. het melden van geweld
  - Hoe zit het toetsingskader eruit
  - Zijn er andere zaken waar rekening mee gehouden wordt?
  - Hoe heb je het toegepaste geweld beoordeeld?
- 9 Kun je iets zeggen over de deelnemers aan de diverse demonstraties?
- 10 Een aantal zaken komt uit de klachten naar voren.
  - Kan je daar een reactie op geven?
- 11 Afstemming
  - Hoe is de afstemming tussen de operationele uitvoering en de bestuurlijke besluitvorming bij de demonstraties verlopen?

2. De taak van de politie bij demonstraties

2.1 Demonstratie als grondrecht

Op basis van artikel 9 van de Grondwet en de uitwerking hiervan in de Wet openbare manifestaties (Wom) heeft iedereen in Nederland het recht om te demonstreren. Het recht om te demonstreren is een belangrijk democratisch grondrecht en is daarom opgenomen in artikel 21 van het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten en artikel 11 van het Europees verdrag van de Rechten van de Mens.

Het demonstratierecht stelt burgers in staat om hun stem te laten horen en deel te nemen aan het maatschappelijk debat. Het draagt bij aan een levendige en pluralistische samenleving waarin verschillende opvattingen en standpunten kunnen worden geuit. De uitoefening van het recht tot vergadering en betoging ligt vast in de Grondwet en moet in de basis worden gefaciliteerd, mits dit binnen de kaders van geldende wet- en regelgeving plaatsvindt.

De overheid moet hierbij het recht op betoging waarborgen, maar zich ook onthouden van het nemen van indirecte maatregelen die de uitoefening van dat recht onredelijk beperken. Zo vormt de enkele omstandigheid dat het gewone leven, inclusief het verkeer, in enige mate wordt verstoord op zichzelf genomen nog geen rechtvaardiging voor het nemen van maatregelen. De burgemeester heeft een inspanningsverplichting om een demonstratie in zijn gemeente door te laten gaan, ook als de inhoud van de demonstratie aanleiding geeft tot vijandige reacties en tegendemonstraties. Pas als van tevoren wordt ingeschat dat wanordelijkheden niet kunnen worden voorkomen, kan de burgemeester overgaan tot een demonstratieverbod. Artikel 9, lid 2 van de Grondwet en artikel 2 van de Wom bieden de burgemeester de bevoegdheid om een demonstratie te beperken en in het uiterste geval zelfs te verbieden, bijvoorbeeld ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

Voor de uitvoering van de Wom is de burgemeester verantwoordelijk, waarover politieke verantwoording wordt afgelegd aan de gemeenteraad. Het faciliteren en beschermen van demonstraties is daarmee op lokaal niveau belegd. Over de wijze waarop in de praktijk toepassing wordt gegeven aan de verschillende bevoegdheden vindt vooraf afstemming plaats in de driehoek tussen burgemeester, officier van justitie en politiechef. Ook het optreden van de politie tijdens een demonstratie wordt – uiteraard in samenspraak – bepaald in deze driehoek. De politie bepaalt nooit zelfstandig of en hoe wordt opgetreden.

2.2. Voorbereiding en uitvoering

De organisator van een demonstratie kondigt deze (meestal) vooraf aan bij de gemeente waar de demonstratie wordt gehouden. De gemeente geeft deze kennisgeving door aan de politie. Als er (nog) geen formele kennisgeving is, kan de intentie om te demonstreren aan het licht komen via andere kanalen zoals de sociale media, posters, flyers of mondelinge communicatie. Dit was het geval bij de UvA-demonstraties. Wanneer er kennisgeving van de demonstratie is gedaan of bekend is dat er een demonstratie zal gaan plaatsvinden, is het zaak om van tevoren goede afspraken te maken met de organisator over onder andere de locatie van de demonstratie, de af te leggen route (bij dynamische demonstraties), de duur van de demonstratie en de verantwoordelijkheid van de organisator voor het ordelijk verloop van de demonstratie.

De politie maakt als onderdeel van haar werkwijze voorafgaand aan de demonstratie een risico-inschatting. Hierbij kijkt de politie naar de beoogde demonstratielocatie, het risico op vermenging van groepen, het aantal demonstranten, het programma van de demonstratie en het kunnen waarborgen van de veiligheid van bewoners en demonstranten. De politie kijkt tevens naar eerdere ervaringen met de organisator en de sfeer waarmee de demonstratie is omgeven. Op basis van de risico-inschatting werkt de politie scenario's uit die zich voor en tijdens de demonstratie kunnen voordoen, zoals een groter aantal deelnemers dan verwacht of een eventuele tegendemonstratie. De politie gebruikt dit om de noodzakelijke maatregelen te bepalen en voor te bereiden. De politie werkt landelijk zo.

De algemene uitgangspunten van het gezag bij demonstraties zijn:

- Het begeleiden van demonstraties, het zorgen voor een veilig verloop van de demonstraties en de openbare orde handhaven hoort bij ons werk. Daarom is de politie bij demonstraties waar nodig zichtbaar aanwezig.
- Het politieoptreden is in eerste instantie gericht op de-escaleren en het voeren van de dialoog, waarbij de politie probeert personen te blijven aanspreken op hun gedrag.
- Demonstreren mag alleen als dat binnen de kaders van de wet blijft. Als dat niet gebeurt, treedt de politie in opdracht van het bevoegd gezag op. Bijvoorbeeld wanneer strafbare feiten worden gepleegd, gemaakte afspraken rondom de demonstratie niet worden nagekomen, of de veiligheid van demonstranten of omstanders en politiemensen in het geding komt. De burgemeester gaat over de openbare orde en het OM over de opsporing en vervolging van strafbare feiten.
- Politieoptreden volgt alleen voor zover de noodzaak hiervan volgt uit een zorgvuldige afweging van de mate van inbreuk op de rechtsorde, de effectiviteit van het politieoptreden als het gaat om het herstellen hiervan en de mate waarin optreden verantwoord is. De interventie gebeurt zoveel mogelijk in fasen, waarbij opgeschaald wordt met inachtneming van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit.
- Het politieoptreden wordt gekenmerkt door een eenduidig, navolgbaar en professioneel (politie)optreden waarbij het demonstratierecht zoveel mogelijk wordt gerespecteerd.
- Persvrijheid is een belangrijk grondrecht in onze democratie. Het is goed als journalisten verslag kunnen doen van wat er bij een demonstratie gebeurt. Daar geeft de politie ruimte aan.

In aanvulling hierop hanteert het gezag bij demonstraties bij universiteiten de uitgangspunten:

- De grondwettelijke vrijheden van meningsuiting, vereniging, vergadering en betoging worden in de basis beschermd en gefaciliteerd, mits dit binnen de kaders van geldende wet- en regelgeving plaatsvindt. Het politieoptreden is gericht op een ordelijk en veilig verloop van (vreedzame) demonstraties.
- Dit betekent dat demonstreren en actievoeren mogelijk moet zijn, maar daarbij het plegen van (ernstige) strafbare feiten niet. Het plegen van strafbare feiten, zoals vernielingen en strafbare acties die bijvoorbeeld leiden tot het ontwrichten van de samenleving, persoonlijke integriteit of het uitoefenen van dwang, vallen niet onder de bescherming van de grondwet.
- Demonstraties op een openbare plaats (waaronder ook op publiek toegankelijk terrein van de onderwijsinstellingen) worden in beginsel ongemoeid gelaten. Voor openbare plaatsen geldt dat beperkingen kunnen worden opgelegd door het lokale gezag, in het bijzonder door de burgemeester.
- Er mag geen ernstige dan wel langdurige hinder plaatsvinden voor bijvoorbeeld studenten en medewerkers van de onderwijsinstelling (de ingang mag niet geblokkeerd worden, het

- onderwijs moet doorgang kunnen vinden).
- Een eigenaar van een gebouw en terrein is primair verantwoordelijk voor het voorkomen van een bezetting van zijn eigen pand en terrein. De politie is geen beveiligingsorganisatie.
- Indien een bezetting als protestvorm in een gebouw of terrein plaatsvindt, is het allereerst aan de eigenaar om – als het op enig moment onwenselijk wordt – stappen te nemen, door de bezetters te vorderen (drie keer) te vertrekken en (zo nodig) aangifte te doen van lokaal-, huis- of erfvredebreuk.
- Enkel op basis van de aangifte wordt beoordeeld of en zo ja, wanneer overheidsinzet gerechtvaardigd is. Dit zal niet in alle gevallen leiden tot direct optreden. Er zal altijd een afweging worden gemaakt van proportionaliteit en subsidiariteit.
- Strafbare feiten en/of ernstige verstoringen van de openbare orde worden waar mogelijk voorkomen door actief in de verbinding te zijn en te blijven met de demonstranten.
- Indien wettelijke grenzen worden overtreden, vindt waar het kan in principe handhaving plaats. Waar dit niet mogelijk is, worden zij die misdrijven hebben gepleegd achteraf opgespoord. De noodzaak van het (direct) politieoptreden wordt afgewogen tegen het effect op de openbare orde en eigen veiligheid.
- Bij het optreden wordt in beginsel eerst een aanwijzing of voorschrift gegeven, bij niet opvolgen kan demonstratie beëindigd worden.
- Het is niet toegestaan om gezichtsbedekking te dragen als daarmee gelijktijdig gedrag wordt vertoond waarmee de openbare orde verstoord kan raken of in de anonimiteit de wet kan worden overtreden.

2.3 Na de demonstratie(s)

De politie dient haar eigen optreden altijd kritisch te blijven beschouwen, vragen en klachten over haar optreden serieus te nemen en, waar van toepassing, lering te trekken uit zaken die beter hadden gekund. De processen zijn bovendien met de nodige waarborgen omkleed. Zo kunnen klagers die eventueel toch niet tevreden zijn over de afhandeling van hun klacht door de politie hun klacht nog voorleggen aan de Nationale Ombudsman.

Zoals dat gebruikelijk is, wordt een politieoptreden volgens de reguliere procedures getoetst en beoordeeld. De politie hecht hier zeer aan. Alleen op die manier kan draagvlak voor overheidsbeleid blijven bestaan. Bij demonstraties zijn (onder andere) de volgende processen zijn van toepassing:

1. het toetsingsproces met betrekking tot het toegepaste geweld in het kader van het Stelsel Geweldsaanwending;
2. de afhandeling van klachten over het politieoptreden;
3. de afhandeling van aangiften
  - met betrekking tot het politieoptreden;
  - en van geweld tegen politieambtenaren;
4. het afhandelen van de tijdens de demonstratie aangehouden verdachten.
5. een algehele debriefing.

De processen dienen verschillende doeleinden, maar kunnen ondertussen wel over dezelfde incidenten gaan. Zo is het toetsingsproces in het kader van het Stelsel Geweldsaanwending gericht op het vakmanschap/leereffect en de afhandeling van aangiften op de beoordeling door het OM in hoeverre mogelijk sprake is geweest van strafbare feiten. Deze processen komen in de volgende hoofdstukken aan bod.

3. Politieoptreden en geweldtoepassing

De politie komt bij haar werk in veel lastige en risicovolle situaties terecht. Van haar wordt verwacht dat ze in die situaties naar voren stapt. Om burgers te beschermen, om daders van strafbare feiten aan te houden of om te begrenzen, moet de politie soms geweld gebruiken. Om die reden beschikt de politie over een wettelijk verankerde geweldsbevoegdheid, wat inhoudt dat de politie in het kader van haar taak soms geweld mag of zelfs moet toepassen. Dat mag natuurlijk niet zomaar, het toepassen van geweld is gebonden aan regels en voorwaarden. Die staan beschreven in de Politiewet en in de Ambtsinstructie. De politie is zich ervan bewust, dat ondanks dat het soms noodzakelijk is, geweldtoepassing door politie er altijd naar uitziet. Geweld ziet er altijd heftig uit en roept vaak emoties op. Dat is begrijpelijk. Geweld kent uiteindelijk alleen maar verliezers: de demonstranten, de politie zelf, omstanders en mensen die de beelden zien op het nieuws.

In deze bijlage gaan we nader in op de interne procedures met betrekking tot geweldstoepassing door de politie.

3.1 Stelsel geweldsaanwending

De politieorganisatie speelt zelf een belangrijke rol in de beoordeling van geweldgebruik door medewerkers. Elke geweldsinzet wordt binnen de politie vastgelegd en beoordeeld. Dit gebeurt om meer zicht te krijgen op hoe vaak, waarom en op welke wijze geweld wordt toegepast en om verantwoording af te leggen. Maar ook om kritisch te kijken naar het eigen optreden en daarvan te leren. Het handelen en het toepassen van geweld is onder omstandigheden woelig en niet altijd met een schaarjte te knippen. Daarom is voor de beoordeling van al dan niet conform de eisen van rechtmatigheid en vakmanschap toepassen van geweld de context en het incident erg belangrijk.

De politie wil zich op een transparante wijze hierover verantwoorden, waarbij tevens recht wordt gedaan aan de bovengenoemde bijzondere rol van politiemensen in de samenleving. De maatschappij moet erop kunnen vertrouwen dat de politie professioneel omgaat met deze geweldsbevoegdheid. Om dit goed te borgen zorgt de politie dat politiemensen goed getraind zijn, dat zij verantwoording afleggen over het aangewende geweld, geweld getoetst wordt aan professionaliteitseisen (eisen van rechtmatigheid en vakmanschap) en dat politiemensen leren van aangewend geweld.

Het Stelsel Geweldsaanwending beoogt ruimte te bieden aan dat leren van geweldsaanwendingen, onder meer door al vroeg in het proces het professionele gesprek met de politieambtenaar centraal te stellen en door bij de beoordeling van geweldsaanwendingen niet alleen te toetsen aan het wettelijke kader (Politiewet 2012 en Ambtsinstructie) maar ook aan eisen van vakmanschap.

3.2 Geweldsgebruik en beoordeling

De politie mag alleen geweld gebruiken als er geen andere opties zijn om het gewenste doel te bereiken. En ook dan is geweldtoepassing door politie aan regels en voorwaarden gebonden en altijd gericht op de-escaleren. Geweld moet proportioneel en subsidiair zijn. De subsidiariteit houdt in dat je altijd moet kijken of er een minder zwaar middel kan worden ingezet. De proportionaliteit ziet erop dat je als je geweld inzet, je dat in verhouding doet tot de ernst van de situatie en het beoogde doel. De politie mag niet meer geweld gebruiken dan nodig. Aan het gebruik van geweld gaat zo veel als mogelijk een waarschuwing vooraf.

Een politieambtenaar meldt toegepast geweld schriftelijk en mondeling (artikel 17 van de Ambtsinstructie). De hulpofficier van justitie toetst of de geweldsmelding¹⁷ kan worden afgedaan (geweldsmutatie) of dat een nadere beoordeling op een hoger niveau nodig is (geweldsregistratie). Gewerkt wordt met een toetsingskader dat niet alleen is gericht op het wettelijk kader van artikel 7 Politiewet en de Ambtsinstructie (de rechtmatigheid) maar ook op de eisen van vakmanschap. Een geweldsregistratie is nodig als er sprake is van meer dan gering lichamelijk letsel of als iemand overleden is als gevolg van het geweld, als het vuurwapen is gebruikt of als de hulpofficier van justitie daar aanleiding voor ziet. Die kunnen worden voorgelegd aan de politiechef, die bij diens beoordeling wordt geadviseerd door een sectorhoofd en door de commissie geweldsaanwending.

Het sectorhoofd en de commissie geweldsaanwending toetsen of de geweldsaanwending voldoet aan de eisen van rechtmatigheid en vakmanschap. De commissie bestaat uit zowel interne (zijnde politieambtenaren) als externe leden (zijnde niet-politieambtenaren). De externe leden worden benoemd, herbenoemd en ontslagen door de minister van Justitie en Veiligheid, op voordracht van de korpschef. De commissie toetst in hoeverre het toegepaste geweld voldeed aan de wettelijke eisen en aan de eisen van vakmanschap. Een geweldsaanwending kan volgens het wettelijk kader zijn uitgevoerd, maar desondanks in strijd zijn met eisen van vakmanschap en daardoor niet voldoen aan het toetsingskader. Op basis van deze toetsing komt de commissie tot een advies. Ten eerste is dit een advies aan de politiechef voor diens oordeel over de geweldsaanwending. Daarnaast kan ook gedacht worden aan een aanbeveling of advies gericht op de versterking van kennis en/of vaardigheden (individueel of collectief), de wijze waarop lering kan worden getrokken uit de toegepaste geweldsaanwending en in- en/of externe communicatie. In dit proces staat het leereffect centraal. De commissie brengt advies uit aan de politiechef. Deze adviezen zijn voor intern gebruik en niet openbaar.

Met de introductie van de commissie geweldsaanwending¹⁸ is gekozen voor een beoordelingsmechanisme dat meer op afstand staat en (ook gezien de samenstelling van de commissie) een objectievere en meer onafhankelijke functie heeft. De procedure heeft geen kenmerken van een klachtprocedure en het advies van de commissie is – als advies aan de politiechef – eerst en vooral van belang voor een interne monitoring van geweldsaanwending. Het leren van geweld staat centraal.

---

¹⁷ Bij grootschalig optredens vinden de meeste geweldsaanwendingen plaats door politiemedewerkers, die als manschap van de ME vallen onder de ‘knop’ van het Hoofd Ordehandhaving. Het geweld door politieambtenaren wordt allereerst gemeld aan hun direct leidinggevende/meerdere, bijvoorbeeld een sectiecommandant of pelotonscommandant. Dit wordt in journalen vastgelegd. Vaak wordt er ook een proces-verbaal opgemaakt waarin nadere feiten en omstandigheden worden gerelateerd. Al deze documenten dienen als informatiebron voor de beoordeling van het geweld door de hulpofficier van justitie.

¹⁸ In 2020 en 2021 zijn in wet- en regelgeving belangrijke stappen gezet in het proces rond de stelselherziening geweldsaanwending bij de politie. Het melden, registreren, beoordelen en terugkoppelen van geweldsaanwending is geüniformeerd, niet alleen ten behoeve van het interne proces van beoordelen van geweld en het lering trekken uit dat proces, maar ook om te komen tot een (betere) maatschappelijke en bestuurlijke verantwoording.

Als een politiemedewerker geweld heeft gebruikt dat leidt tot zwaar lichamelijk letsel of tot de dood, of wanneer het vuurwapen is gebruikt en daardoor enig letsel is ontstaan, dan wordt altijd het OM in kennis gesteld van deze geweldsregistratie. De officier van justitie bepaalt aan de hand van de feiten en omstandigheden of de Rijksrecherche of de afdeling Interne Onderzoeken van de politie een onderzoek instelt. De Rijksrecherche is geen onderdeel van de politie, maar een onafhankelijke rechercheafdeling die opereert onder de verantwoordelijkheid van het College van procureurs-generaal van het OM. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek beslist de officier van justitie of de politieambtenaar strafrechtelijk wordt vervolgd.

Incidenten rondom geweldstoepassing kunnen ook aanleiding zijn voor disciplinaire maatregelen op arbeidsrechtelijk vlak (berisping, gedwongen verlof, ontslag etc.).

3.3 Beoordelen en leren van geweld

Onderstaand figuur geeft het proces van beoordelen en leren van geweld weer.

Beoordelen en leren van geweld

3.4 Gewelddmiddelen

De politieagent maakt de afweging of geweld kan en mag worden ingezet, al dan niet met gebruik van gewelddmiddelen, op basis van artikel 7 van de Politiewet en de inzetcriteria uit de Ambtsinstructie. Hieronder is een overzicht van de gewelddmiddelen opgenomen waarover een politieagent beschikt. De functie en de rol van de medewerker bepaalt welk (geweldd)middel toegewezen wordt. Het uitrusten van de medewerker met de juiste (geweldd)middelen wordt gedaan als je bevoegdheid en bekwaamheid op orde is.

Gewelddmiddelen van politieambtenaren

Het gesprek is ons beste wapen

De politie past het liefst geen geweld toe. Maar als de situatie erom vraagt, mag de politie geweld inzetten. Het gebruik van het geweld moet noodzakelijk zijn én in verhouding. Dus met zo min mogelijk letsel voor alle betrokkenen. Dit wordt altijd achteraf getoetst. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

						
Gesprek	Fysiek geweld	Uitschuifbare wapenstok	Pepperspray	Stroomstootwapen	Diensthond	Dienstpistool
Praten is meestal een goede manier om te voorkomen dat geweld moet worden ingezet.	Mocht praten niet helpen, dan kunnen we fysiek geweld toepassen om de situatie onder controle te krijgen.	De wapenstok kan veel letsel veroorzaken. Daarom zijn we getraind om op armen en benen te richten.	Zorgt voor een pijnprickel in het gezicht, waardoor we de mogelijkheid krijgen om een aanhouding te verrichten. Na inzet zorgen we voor verkoeling en vermindering van de effecten van de pepperspray.	Kan een persoon met zo min mogelijk letsel onder controle brengen. Is op afstand te gebruiken en effectief bij personen die geen pijnprikkels meer voelen. Vaak heeft dreigen al een de-escalerende werking.	De diensthond (met geleider) kan worden ingezet bij misdrijven en verstoringen van de openbare orde. Het blaffen van de hond heeft in de meeste gevallen al een de-escalerende werking.	Het meest ingrijpende gewelddmiddel dat de politie in mag zetten. Dit mag alleen onder voorwaarden worden ingezet ter aanhouding of als er sprake is van noodweer.

Wapenstok

Het gebruik van de wapenstok is geoorloofd om personen op afstand te houden wanneer zij een ambtenaar in zijn taakuitoefening belemmeren of geen gehoor geven aan een bevoegd gegeven bevel of vordering. Het gebruik van de wapenstok is ook geoorloofd om een persoon aan te houden waarvan kan worden aangenomen dat die een wapen bij zich heeft en dit zal gebruiken, of om een persoon aan te houden die zich onttrekt aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming. Tenslotte is gebruik van de wapenstok geoorloofd ter afwending van ernstig gevaar voor eigen of een anderms lijf. Politieagenten wordt aangeleerd te slaan op de grote spiergroepen (benen en armen). De ME heeft in plaats van de uitschuifbare wapenstok een vaste lange wapenstok. De uitschuifbare wapenstok veroorzaakt eerder letsel door het gewicht en het harde metaal.

Stroomstootwapen

Het stroomstootwapen is een gewelddmiddel dat politiemensen bij direct dreigende gevaarsituaties kunnen inzetten. Inzet van het stroomstootwapen is bedoeld om gebruik van zwaardere gewelddmiddelen of zwaar fysiek geweld, met soms blijvende schade, te voorkomen. Als de situatie daarom vraagt, mag de politie geweld gebruiken. Het geweld moet dus noodzakelijk zijn, effectief,

maar ook in verhouding. Het stroomstootwapen mag niet langer dan strikt noodzakelijk worden gebruikt. Dit blijft een overweging die de bedienaar van het stroomstootwapen in elke afzonderlijke praktijksituatie moet maken.

Honden

De hond wordt ingezet bij verstoring van de openbare orde en grootschalige inzet (ME verband). Inzet is in situaties met (veel) publiek, waarbij de openbare orde ernstig wordt of kan worden verstoord. Hierdoor kan met een beperkte inzet van menskracht gekomen worden tot een snel herstel van de openbare orde. Bij deze inzet, ook in ME-verband, spelen de elementen afschrikking; de-escalatie en ontzag een rol. Algemeen uitgangspunt is, dat de politie-surveillancehond onder toezicht van een geleider staat.

Paarden

In ME-verband is de inzet van paarden een voor de politie bewezen effectief middel. Een dergelijke inzet bestaat dan altijd uit minimaal 6 ruiters inclusief een commandant. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het feit dat een paard een kuddedier is. De paarden worden gebruikt om snel mensenmassa's te verplaatsen, te begeleiden of om een groepje raddraaiers in te sluiten. Ook kan er door het gebruik van paarden een veilige werkruimte worden gecreëerd voor de politiemensen te voet. Los van de inzet bij ME optreden, zijn politieruiters via hun paard goed benaderbaar en hebben zij als voordeel dat zij hoog zitten en zo een goed overzicht hebben.

4. Klachtenprocedure

Wanneer burgers vinden dat zij niet naar behoren zijn behandeld door een politieambtenaar kunnen zij een klacht indienen. In dit hoofdstuk gaan we nader in op deze klachtprocedure. Een procedure die de burger het recht geeft om te klagen over het politietoedreden (over de gehele bejegening en dus ook over geweldsaanwending) en waarin, als gesprekken met klager en betrokken medewerker geen bevredigend resultaat opleveren, een onafhankelijke klachtencommissie de politiefchef adviseert over rechtmatigheid, professionaliteit en behoorlijkheid van het politietoedreden.

4.1 Klachtenbehandeling door politie

De Politiewet 2012 (art. 67a e.v.), in samenhang met de Algemene wet bestuursrecht (Awb), de Regeling klachtbehandeling politie, de Uitvoeringsregeling klachtbehandeling politie 2018 en het Huishoudelijk reglement klachtencommissies politie 2013, voorzien in een klachtprocedure. Onderdeel daarvan kan zijn dat een onafhankelijke klachtencommissie advies uitbrengt aan de politiefchef, die vervolgens beoordeelt of een klacht gegrond is of niet.

Burgers kunnen op verschillende manieren een klacht indienen bij de eenheid waarover de klacht gaat; via een digitaal klachtenformulier, via de politie-app of per brief. Indien burgers hun klacht niet goed op schrift kunnen stellen, kunnen zij een afspraak maken om hun klacht mondeling toe te lichten waarbij het klachtenformulier desgevraagd door de politie wordt ingevuld. In de klachtenregeling is onder meer bepaald welke informatie bij het indienen van een klacht moet worden verstrekt (naam, adres, etc.). Verder moet de burger in de klacht duidelijk omschrijven wat het gedrag was waartegen de klacht is gericht en zo mogelijk waar en wanneer het voorval plaatsvond. De behandeling van de klacht heeft tot doel het vertrouwen van de burger in de politie te herstellen, het lerend vermogen van de politie te versterken, en/of het draagvlak van de politie te verbeteren.

Na het indienen van een klacht wordt de burger gebeld door een klachtbehandelaar die daarvoor speciaal door de politie is aangesteld. De burger krijgt dan de gelegenheid om de klacht toe te lichten. Dit overleg dient ertoe om vast te stellen waarover de burger precies klaagt (welke klachtelementen), om de klachtbehandeling toe te lichten en om vast te stellen wat het doel is van de klacht. Verder dient het gesprek ertoe om na te gaan in hoeverre de klacht voor verdere behandeling in aanmerking komt. Wanneer het gaat om klachten over wettelijke regels en beleid, over boetes of bekeuringen dan kan het zijn dat de klacht op grond van de Awb niet voor behandeling in aanmerking komt. Ook wordt in dit persoonlijke contact gekeken of de politie en de burger wellicht al samen tot een oplossing kunnen komen. Zij bespreken mogelijke vervolgstappen zoals een bemiddelingsgesprek tussen de burger en de medewerker tegen wie de klacht zich richt.

Eerste fase

De klachtbehandelaar brengt de betrokken politiemedewerker op de hoogte van de klacht. Hij krijgt de kans om zijn kant van het verhaal toe te lichten. Vervolgens kijkt de klachtbehandelaar of de burger en de betrokken politiemedewerker er samen uitkomen tijdens een goed gesprek. Deze procedure, waarin wordt vastgesteld of de klacht naar tevredenheid van de burger is afgehandeld is de "eerste fase". Deze fase eindigt wanneer de burger heeft aangegeven dat de klacht is afgehandeld.

Tweede fase

Wanneer de burger ontevreden is over de afhandeling in de eerste fase en dit duidelijk maakt, dan eindigt de eerste fase en volgt een “tweede fase” waarin de politiechef een oordeel geeft over de klacht. De politiechef vraagt advies aan een onafhankelijke externe klachtencommissie, die het dossier bestudeert en in een hoorzitting zowel met klager als met de betrokken politiemedewerker spreekt. Op basis van dat onderzoek stelt zij een advies op. De politiechef stuurt de klacht ook door naar de burgemeester en de hoofdofficier van justitie en stelt hen in de gelegenheid een advies te geven. In de driehoek is afgesproken dat dit alleen in bepaalde gevallen wordt gedaan. Het betreft dan bijvoorbeeld klachten over zaken met grote maatschappelijke impact op openbare orde-gebied (zoals ontruiming, demonstraties, voetbalwedstrijden etc.). De politiechef neemt vervolgens een beslissing op de klacht en verklaart de klacht gegrond of ongegrond of geeft geen oordeel. Dat doet hij op basis van de adviezen van de klachtencommissie en eventueel de burgemeester en hoofdofficier. Wanneer een burger vervolgens niet tevreden is met de beslissing van de politiechef, dan kan hij terecht bij de Nationale ombudsman.

4.2 Categorie

In 2022 heeft de Nationale ombudsman een handreiking geschreven voor alle politie-eenheden als aanvulling op het rapport ‘Professionele klachtbehandeling door politie’¹⁹. In de handreiking staat hoe de politie klachten na een politieoptreden behoorlijk kan behandelen. Het gebeurt steeds vaker dat na een politieoptreden door velen een klacht wordt ingediend. Voor een deel betreft dit burgers die niet direct bij het politieoptreden betrokken waren. Dit zijn klachten die niet gaan over een gedraging van de politie tegenover de persoon die klaagt. De Nationale ombudsman heeft daarom in de handreiking ook uitgewerkt hoe de politie met dit soort klachten moet omgaan.

De burgers worden na ontvangst van de klacht verdeeld in 3 categorieën:

- Categorie 1: Burgers die direct betrokken waren bij het politieoptreden (direct betrokkenen).
- Categorie 2: Burgers die bij de demonstratie aanwezig waren, maar niet direct bij het politieoptreden betrokken zijn geweest (omstanders).
- Categorie 3: Burgers die niet bij de demonstratie waren, maar het politieoptreden via de (sociale) media hebben gezien (niet-aanwezigen).

---

¹⁹ <https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/onderzoeken/PK-Politie>.

5. Algemene uitgangspunten wet- en regelgeving

In wet- en regelgeving, zoals de Grondwet, de Politiewet 2012 en de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en andere opsporingsambtenaren (Ambtsinstructie), heeft de wetgever al de volgende basale waarborgen omtrent geweldgebruik door de politie vastgelegd:

- Begrip geweld: Onder geweld wordt verstaan elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis uitgeoefend op personen of zaken (artikel 1, 3de lid, onder b, Ambtsinstructie). De nota van toelichting spreekt van een fysieke kracht die wordt uitgeoefend om een persoon een bepaalde handeling te doen verrichten die hij niet wil verrichten of om een persoon een bepaalde handeling juist niet te laten verrichten.
- Inbreuk grondrecht: Het gebruik van geweld tegen personen betekent altijd een inbreuk op het grondrecht op lichamelijke integriteit van de burger (artikel 11 Grondwet).
- Rechtmatige uitoefening van zijn bediening: In artikel 7, 1ste en 5de lid, Politiewet 2012 is geregeld dat een politieambtenaar, die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, bevoegd is in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld of vrijheidsbeperkende middelen te gebruiken. Daarbij gelden de volgende voorwaarden of uitgangspunten:
  - Rechtvaardiging: het beoogde doel van geweld of vrijheidsbeperkende middelen dient het gebruik daarvan, mede gelet op de aan het gebruik hiervan verbonden gevaren, te rechtvaardigen;
  - Subsidiariteit: het doel kan niet op een andere wijze worden bereikt;
  - Proportionaliteit: het gebruik van geweld of vrijheidsbeperkende middelen dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn en;
  - Waarschuwing: aan het gebruik van geweld of vrijheidsbeperkende middelen gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.
- Geoefend ambtenaar: Het gebruik van een geweldmiddel is uitsluitend toegestaan aan een ambtenaar die in het gebruik van dat geweldmiddel is geoefend (artikel 4, onder b, Ambtsinstructie)¹⁴. Een ambtenaar is op grond van artikel 2, eerste lid, Regeling toetsing geweldsbeheersing politie (RTGP) steeds voor de duur van een kalenderjaar geoefend in het gebruik van een geweldsmiddel, indien hij in het daaraan voorafgaande kalenderjaar met voldoende resultaat heeft afgelegd: - de toets geweldsbeheersing en - de toets aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden. Het bevoegd gezag biedt de ambtenaar de gelegenheid tot het volgen van ten minste 32 uren training ter voorbereiding op de af te leggen toetsen, en toetsing (artikel 3, eerste lid, RTGP).
- Het aanwenden van geweld: het gebruiken van geweld, waaronder mede wordt verstaan het gebruik van een geweldmiddel. In verband met de melding op grond van artikel 17 valt het ter hand nemen van het vuurwapen eveneens onder het aanwenden van geweld tenzij het vuurwapen standaard in de hand of over de schouder wordt gedragen;
- Melding aanwenden van geweld, artikel 17
  - De ambtenaar die geweld heeft aangewend, meldt schriftelijk de aard, waaronder het gebruikte geweldmiddel, en de gevolgen daarvan en mondeling de feiten en omstandigheden, waaronder de redenen die tot het aanwenden van geweld hebben geleid, zo spoedig mogelijk aan de hupofficier van justitie die krachtens aanwijzing is belast met de registratie van aangewend geweld.
    1. Indien de ambtenaar die geweld heeft aangewend, onder leiding van een ter plaatse aanwezige meerdere heeft opgetreden en geweld heeft aangewend na diens uitdrukkelijke last, geschiedt de melding, bedoeld in het eerste lid, door deze

- meerdere. De ambtenaar verstrekt de hulpofficier van justitie, bedoeld in het 1ste lid, desgevraagd de nodige inlichtingen.
2. De melding wordt door de hulpofficier van justitie, bedoeld in het eerste lid, zo spoedig mogelijk geregistreerd op een daartoe door Onze Minister vastgestelde wijze, indien:
    - a. Het aanwenden van geweld de dood dan wel lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis heeft veroorzaakt;
    - b. gebruik is gemaakt van een vuurwapen, of
    - c. het aanwenden van geweld naar het oordeel van de hulpofficier van justitie daartoe aanleiding geeft.

